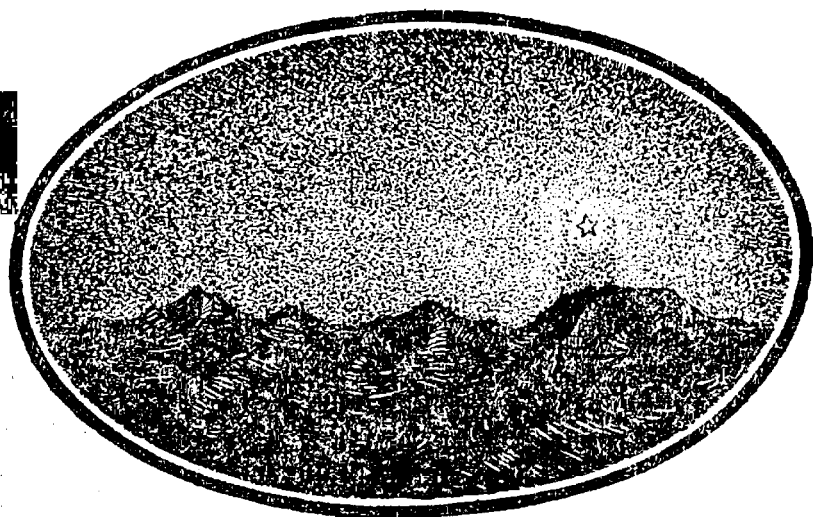

LUCEAFĂRUL

*Revistă pentru literatură,
artă și știință.*

Cuprinsul:

* * * * * Pentru Eminescu.
John Keats La o urnă greacă (trad.)
I. Basarabeanu Cu trenul de plăcere.
M. Cârlova. Sonet (poezie).

M. Străjanu Rolul lui Simion Bărnuțiu
în 1848.
G. Tutoveanu. Vreau să uit (poezie).

Cronici: I. Ursu: Vizita Țarului. D. N. Ciotori: Ossian. T. Codru: „Domnul notar”
încriminat. * * *: Congresul Uniunii femeilor române. Dr. M. Crăiniceanu: Sașii și legile școlare.
Adrian Corbul: Activitatea franceză. * * *: Pictura A. Sale Principesa Maria. Însemnări: † Pom-
pillu Eliade. Limba națională. Dela „Academia română”. Franța și Românii. Poetul Caragiale.
Motive ale industriei casnice de broderii din Bucovina. Banca industrială. Domnul Goldiș a
plecat dela „Românul” . . . Lupta pentru limbă. I. Ha. Adunări populare. Reviste noi . . . „Tine-
rimea simfonică”. Redacțional. Aprecteri și contribuții științifice românești în străinătate. — Bi-
bliografie. — Poșta redacției.

Ilustrațiuni: Din cartea ilustrată a A. S. Principesei Maria (5 ilustrații).

Apare de douăori pe lună
REDACTOR: OCTAV. C. TÂSLĂUANU.

An. XIII.

Sibiu, 1 Iunie v. 1914.

Nr. 11.

www.dacoromanica.ro

Matela.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ, ARTĂ ȘI ȘTIINȚĂ.

APARE SUB ÎNGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACȚIE.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Aurel P. Bănuț, Z. Bârsan, I. A. Bassarabescu, G. Bogdan-Duică, Dr. Al. Bogdan, Dr. T. Brediceanu, Dr. C. Bucșan, Al. Cazaban, I. Ciocărlan, V. Cioflec, D. N. Clotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, I. Duma, Victor Eftimiu, I. Enescu, Aurel Esca, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Octavian Goga, Eugen Goga, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, I. I. Lăpădatu, E. Lovinescu, Dr. I. Lupăș, Liviu Marlan, Dr. I. Mateiu, Octav Minar, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, V. C. Osvadă, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pittș, Gh. Popp, Dr. Sextil Pușcariu, Dr. P. Roșca, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, D. Tomescu, Lazar Triteanu, Dr. I. Ursu.

ABONAMENT:

Ediția simplă

În Austro-Ungaria:

1 an . 20 cor., 6 luni . 10 cor.

Pentru preoți, învățători și studenți:

1 an . 16 cor., 6 luni . 8 cor.

În România și străinătate:

1 an . 26 cor., 6 luni . 13 cor.

Ediția de lux

În Austro-Ungaria:

1 an . 26 cor., 6 luni . 13 cor.

În România și străinătate:

1 an . 32 cor., 6 luni . 16 cor.

Reclamațiile sunt a se face în cursa de 14 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Cărți mai nou apărute:

Agârbiceanu, I., Arhanghelii, roman. Cor. 3.—

Archibald, Impresii de călătorie, note de om năcăjit. Cor. 2.50.

Alessiu, D., Creșterea pasărilor domestice. Cor. 2.—

— Cultura arborilor roditori. Cor. 2.25.

Bașiotă, Dr. B., Despre lungoare (febra tifoidă, typhus abdominalis). Cor. —.20.

— Anemia (lipsa de sânge). Cor. —.30.

Beza, M., Pe drumuri. Din viața Aromânilor. Cor. 2.—

Cinci scrisori de dragoste ale unei călugărițe, trad. de Dr. M. Grünberg. Cor. 1.—

Crinul vieții, poveste de A. Sa regală Principesa Maria. Cor. 2.—

Gibson, Ch., Povestea unui electron. Cor. 1.—

Lemeny, I. A., Poezii. Cor. 1.50.

Napoleon la sf. Elena. (Bibl. ist. Nr. 20). Cor. —.80.

Paukerow, L., Când joci teatru românesc în țara ungurească... Impresii și icoane din turneul trupei Victor Antonescu. Cor. 2.—

Secula, I., Economia de casă. Cor. 3.50.

Sergent, St. G., Amintirile mele din războiul pentru independență. Cor. 1.—

Stefanelli, T. V., Amintiri despre Eminescu. Cor. 1.50.

Stendhal, Despre amor. Traducere de George A. Demetrescu. Cor. 1.50.

Steriad, E. C., Carte de bucate practică, conține 800 rețete și formule, ed. nouă. Cor. 5.—

Suciu, E., Țiganul la târg de vite. Dialog scris în versuri. Cor. —.30.

— Țiganul la vânat, comedie originală în 2 acte, în versuri. Cor. —.40.

Theodorian-Carada, M., Sfânta Melania cea tânără. Cor. —.80.

Theodorian, Caton, Povestea unei odăi, povești. Cor. 2.—

Ursu, I., Ștefan cel mare și Turcii. Cor. 4.—

Varone, G. F. N., În preajma artei. Cor. 1.—

Vlahuță A., Dreptate, nuvele. Cor. 2.—

Xenopol, A., Pe urma războiului, roman. Cor. 2.—

Catalogul la cerere gratis și franco.

Cereți catalogul librăriei.

De vânzare la librăria lui W. Krafft în Sibiu.

Expedierea se face mai ușor trimițându-se banii înainte, adăugându-se la prețul cărții încă 30–40 fl. pentru expedierea francată eventual încă 25 fl. pentru taxa de recomandare.

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Pentru Eminescu.

Românii ardeleni trebuie să organizeze mari serbări comemorative în amintirea poetului, mort de 25 de ani.

În ziua de 15 Iunie st. v. din acest an se împlinesc 25 ani dela moartea lui Mihail Eminescu. Nu este nevoie, credem, a mai stărui asupra însemnătății acestei date pentru întreaga viața noastră națională. Cine și ce a fost Eminescu pentru cultura românească e un lucru pe care azi orice copil de școală trebuie să-l știe. Niciodată înainte și după el limba și versul românesc, simțirea și gândirea nu au atins o înălțime egală în literatura noastră. Opera lui Eminescu e o comoară a culturii neamului întreg la care ne-am adăpat cu toții simțirea și gândirea. Cine a cetit pe Eminescu și-a îmbogățit sufletul, și-a întărit conștiința de neam, poate șovăitoare, și-a înălțat mândria de a face parte dintr'un popor, care a produs un astfel de geniu. Versurile lui Eminescu au contribuit să formeze unitatea culturală și de conștiință a neamului. În tristețea lor adâncă, în idealismul lor curat și nobil, în puterea simțirilor sale e sufletul neamului nostru întreg de pretutindeni.

Deaceia a sărbători pe Eminescu e a ne sărbători pe noi înșine, sufletul nostru, naționalitatea noastră, cu toate particularitățile ei caracteristice, cu toate durerile și aspirațiile ei mari și sfinte. Noi Românii ardeleni, cari ducem de secole o luptă mare și înverșunată pentru păstrarea acestor particularități, pentru tot complexul ființei noastre etnice, nu putem să lăsăm a trece un sfert de secol dela moartea celui mai genial exprimător al acestei naționalități fără a sărbători amintirea lui. Neamul românesc din Ardeal și Țara ungurească are datoria mare de a comemora în chip vrednic data aceasta. Cu pietate adâncă, cu demnitate conștientă, trebuie să evocăm chipul aceluia, care în versuri de marmură ca și în strălucite bucăți de proză politică a știut să dea cuvânt deopotrivă durerii și gândirii ce ne frământă în lupta pentru păstrarea neamului.

Toate instituțiile noastre culturale, toate așezămintele publice și naționale trebuie să aducă prinos de recunoștință memoriei lui Eminescu în ziua de 15/29 Iunie a. c. În rândul întâi „Asociațiunea” din Sibiu și „Societatea teatrală” trebuie să prăznuiască în chip demn și înălțător aniversarea morții lui Eminescu. Adunările lor generale din acest an ar trebui să fie dedicate memoriei poetului. Ele ar trebui să se prefacă în apoteoze demne de numele lui.

Aceasta nu ajunge însă. Toate școlile noastre publice, licele, seminariile, școalele normale și de fete, societățile de lectură, casinurile, despărțămintele „Asociațiunii”, corurile satești, toate trebuie să jertfească o zi amintirii poetului. O măreață manifestație de solidaritate culturală trebuie să se înalțe în această zi din toate unghiurile, unind pe toți Românii de pretutindeni într'o unitate superioară și nebiruită, unitatea culturii românești. Dincolo de granițele României politice trebuie să se însemne hotarele ideale ale României culturale.

În toate centrele românești vor trebui organizate serbări Eminescu. Până în ultimul sat, în cel mai pierdut colț al românismului numele lui Eminescu trebuie să se rostască cu evlavie și recunoștință în ziua de 15 Iunie. El trebuie să exprime un crez, un ideal, un program și o aspirațiune. El trebuie să cuprindă un gest de admirațiune și în acelaș timp, un jurământ de credință nestrămutată către unitatea noastră culturală. E singurul mijloc de a plăti tributul nostru marelui geniu și de a pune în valoare măcar o parte din comoara pe care o închipuiește numele poetului pentru neamul întreg.

Revista „Luceafărul” face apel în acest sens, la tot neamul nostru, cu deosebire la fruntașii lui, la toți conducătorii și capii așezămintelor naționale și culturale, directori de școală, președinți de coruri etc. Cătră ei toți se adresează rugăminta noastră de a face să se organizeze pretutindeni serbări comemorative, ședințe publice, conferințe și manifestații în cinstea lui Eminescu. Faceți cu toții propagandă pentru această idee, îndemnați-i pe alții să dea mână de ajutor, rugați pe toți mânătorii de condeie să pregătească conferințe literare despre viața și operele poetului și stăruiți pe lângă cei mai iscusiți cuvântători ai graiului românesc să primească sarcina de a spune sau de a ceti versurile poetului în ziua comemorării.

E o mare datorie de îndeplinit și săvârșirea ei va fi o operă folositoare și bună.

„Luceafărul” și a făcut datoria sa de revistă literară și culturală de a arunca inițiativa asta în public. E rândul cetitorilor să facă propaganda necesară împlinirii.

La o urnă greacă.

De John Keats.

Mireasă încă neatinsă a hodinii! Tu, copila tăcerii și a vremii încete, povestașă silvestră, care poți astfel redă mai frumos ca stihuirea noastră o poveste înflorită: oare, ce legendă cu foi horbotată despre muritori sau divinități ori despre unii și alții în văile Arcadiei sau Tempei stăruie asupra-ți? Ce oameni ori zei sunt aceștia? Ce fecioare semețe? Ce goană cumplită? Ce luptă de scăpare? Ce fluere și chimvale? Ce nebiruit extaz?

Dulci îs melodiile auzite, dar cele neauzite și mai dulci; de aceea, blânde fluere, cântați înainte; nu urechii, ci, pe atât mai duios, cântați sufletului cântări fără sunet: Frumosele tânăr, sub copaci tu nu-ți poți opri cântecul, nici că pot fi goi vreodată acești copaci; cutezătorule amant, niciodată, niciodată nu poți tu sărută, deși aproape de izbândă — dar, nu fii mahnit; ea nu se poate ofili, deși nu-ți plinești dorul, vei iubi totuș mereu și fi-va ea mereu frumoasă!

Ah, fericite, fericite ramuri ce nu vă risipiți foile și nici nu lăsați vreodată rămas bun primăverii! Fericit cântăreț, neatins de urât, zicând deapururi cântece deapururi noi; iubire și mai fericită! Mai fericită, fericită iu-

bire! Pe veci caldă și tot încă dorită, pâl-pâind pe veci și pe veci tânără, cu mult deasupra pasiunii omeniești ce lasă inima adânc întristată și sătulă, arzând fruntea și limba uscată.

Cari-s aceștia de vin la jertfă? Spre ce altar verde, o preot misterios, îți mîni tu junca ceea, mugind cătră ceruri și coastele-i mătăsoase împodobite cu ghirlânzi? Ce orașel pe lângă râu ori țarmul mării ori pe munte zidit cu o pacinică cetățue, golit e de norod în astă cucernică dimineață? Mic oraș, străzile tale pe vecie tăcute vor fi; și nici un suflet nu se poate înturna să ne spue de ce ești oare pustiu.

O formă atică! Întrupare măiastră! cu plete de marmură fecioare și oameni urziți, laolaltă cu ramuri și buruieni călcate; tu, formă tăcută! ne copleșești tu gândul ca și vecinicia: Rece pastorală! Când vârsta bătrână va istovi această generație, rămâne-vei tu în mijlocul altor nenorociri decât ale noastre o prietenă omului, căruia-i zici: „Frumusețea e adevăr, adevărul frumusețe”, — asta-i tot ce știți pe lume și tot ce vă trebuie să știți.

Trad. de M. Beza.

Cu trenul de plăcere.

— Tipuri bucureștene. —

„Noroc, cumetre Costache!

— Noroc să dea Dumnezeu!

— În călătorie, he, la aer curat?

— Apoi, de, cumetre Ilie, ce să faci? Încotro se duce lumea, într'acolo și noi, mai pe jos nu ne dă mâna!

— Trebuie, trebuie!... Ți-ai scos bilet?

— Uf... abia, abia. Fire-ar al dracului să fie de tren de plăcere, că numai de plăcere nu e! Să-mi rupă și coastele; ce oameni fără socoteală... Le spui românește, nu împingeți așa că dați de vr'un bucluc, aș! Par'că ai cu cine te înțelege?!... Dar d-ta ai reușit?

— Da de unde, plecăm fără bilete... eu și încă doi... plătim amendă... par'că puteai răsbate... Zău... Nu e vorbă, am sosit cam târziu, zăbovisem pe la Tănase din colț.

— Nu eră chip, nu mai da bilete... poftim de șezi!

— Șezi și d-ta.

— Lasă, noi suntem mai vechi, poftim, aci pe banca asta, acolo e ocupat!

Costache Busuioc, proprietarul stabilimentului de beuturi spirtoase dela Tei, scoase batista, își șterse fruntea 'nădușită, se lăsă pe bancă greoiu alături cu vechiul său tovarăș de petreceri, Ilie Popescu, cofetar și rachier la Obor sub firma: „La Industria Națională și Rachierie fină“.

„D-ta tot până la Slănic? întrebă proprietarul stabilimentului pe rachier.

— Tot ce se poate... El privi pe ferestruie: nu mai vin... bată-i norocul... Tovarășii mei s'au dus să umplă o sticlă cu țuică dela Tănase, țuică veritabilă... Ah iată că vin. Dar ce ați zăbovit așa?

— Am cam zăbovit, ba una, ba alta... Îți recomand, cumetre Costache, cumnatul meu Franț Mollner, asemenea cofetar, om cum s'ar zice cu bilanță, are și capital! șopti Ilie la urechea lui Costache, însă așa de tare încât noi cu toții auzirăm șoapta, — prezint și pe vărul meu Pandele Ccoașă, cismar subțire din Ploiești, poate ai auzit?

— Cum nu,... am cunoștință...

— Din partea mea, mă recomand: Costache Busuioc dela Tei, nu mă laud dar...

— Mai e vorbă, dar cine nu știe de d-ta!

— Mă rog îmi pare bine, totuș, totuș...

— Lasă, cumetre Costache, nouă să ne spui? și copilul din leagăn te cunoaște..."

Proprietarul stabilimentului dela Tei scoate din nou batista și își șterge fața de astădată radioasă de atâtea complimente.

„Vrea să zică cu toții? încep el.

— Mai e vorbă...

— Să ne ținem împreună...

— Ne pare bine și nouă, îi răspunse Ccoașă.

— D-ta ca ploieștean nu-ți eră mai îndemână să pleci direct la Slănic?" îl întrebă Busuioc.

Ccoașă se făcea că n'aude și începă a tuși.

„E cam amărit vărul meu, răspunse pentru dânsul Ilie... A venit la București să-și caute lucrători... știi cu greba aia, cum naiba îi zic, dela Ploiești, cu păcătoșii de grebiști a pierdut mult. Închipuește-ți, nici un câne de om n'a putut găsi... Trist lucru, dacă în zilele noastre un onorabil negustor cu banii lui proprii nu poate găsi lucrători!...

— Auzi mă rog! Dar poliția ce face, jandarmăria rurală și altele... d'apoi guvernul, pentru care votăm și-l susținem cu spetele noastre, guvernul zic, ce caută? Se învenină Busuioc.

— Guvernul, răspunse misterios Ilie, guvernul are altele, mai mari de făcut. S'aude că ne vom duce pe la toamnă la frontieră... înțelegi că n'are el timp de pierdut cu toate fleacurile... și pe urmă, mă înțelegi."

Trenul pus în mișcare hodorogea, sărea, sdruncină și se depărta iute de București.

„Par'că mai bine respiri, încep Busuioc, pentru care tăcerea, se vede, eră moarte. Ce căldură, topenie nu-i altceva... la noi la București mai cu seamă te frige ca pe frigare... aci poate mai căpătăm și poftă de mâncare... de mi-ți crede de zece zile de

1*

Din cartea ilustrată a A. S. Principesei Maria.

când n'am pus o bucătică de pâine în gură... ba încă nevastă-mea zicea: ai să mori, Busuioc, căci fără mâncare nu poate trăi omul. Lasă, îi răspund, să treacă căldurile, că mă fac eu iar ce-am fost... râde Marița, dumneaei poate mânca, eu nu; numai cu beutura... Am descoperit o beătură... să pofțiți pe la „Tei“ să aprobați, perfect de admirabilă: Țuică rece cu sifon și lămâie, par'că e șampanie și răcorește grozav.“

Busuioc se opri numai ca să-și șteargă fruntea și voiă să înceapă din nou, dar fu întrerupt de rachier.

„Bine că-mi aduseși aminte, dar ce e cu Țuica noastră?“ s'adresă el către Cocolăș și Mollner.

Amândoi lăsară capetele în jos.
„Nu cumva...?“

— Am spart sticla! spuse Cocolăș c'un ton tragic.

— Fi-ți-ar de cap, mai bine îți spărgeai capul, bunătate de sticlă... tiii, ce rău îmi pare, ei, ce bem noi acum? Care va să zică tot drumul cu gura căscată... frumoasă plăcere!

— Lasă cumnate, nu e omul de vină... soarta i-a fost așa, să fie spartă de văru-tău! Noroc să dea D-zeu, tot așa să se spargă capetele vrăjmașilor noștri... găsim noi și altă sticlă, gărlă să fie că broaștele vin singure!“

Busuioc suflă ca un taur, fața lui din roșie-cărmizie devenise stacojie, după un moment cât îi trebuî să-și șteargă fruntea, el urmă vorba întreruptă.

„Am eu cu mine... nevasta mea mă îngrijește“, el bagă mâna sub bancă și scoate o sticlă mare plină c'un lichid.

„He, he, trăim va să zică!“ se bucurară cei trei.

„Ba bine că nu... nevasta săraca să-mi fie sănătoasă... aur de femeie nu-i altceva... Poftești?“

S'adresă Busuioc politicos către Cocolăș care urmă a fi tot trist.

„Mulțumesc.“

El ridică sticla și beu cu aviditate.

„Bună Țuică, de unde-i?“ întrebă el c'un glas care numai decât îl dovedi că e om specialist în de ale beuturii.

„Dela noi, ținem marfă prima, pot să zic, răspunse Busuioc modest; mă cunosc pe la „Tei“ și copiii de Țăță. Ian ridică, cumetre Ilie, știu că cunoști la marfă, zău nu e păcat să cinstești un om care înțelege ce vrea să zică una! Bravo, așa îmi place!“

Rachierul aduse sticla la gură, lipi buzele și făcu o înghițitură lungă, lungă de credea că n'are să se mai deslipească de sticlă.

„Tii...ii par'că-ți mai dă sănătate“, spuse el, ștergându-și buzele cu mâneca surtucului, „dar ce se mai aude de holeră, par'că s'a mai potolit și în Rusia, ceteam mai deunăzi în „Universul“.

— Tot holeră să fie! răspunse proprietarul stabilimentului dela Tei, par'că n'a mai fost? La 48, la 54, 62, 73, 85, tot holeră am avut în țară, iată că n'am murit, slavă D-lui, trăesc... dacă nu vrea El, nu mori, de geaba, măcar să vrei; finul meu Tănase Păpurică dela Tei de trei ori s'a aruncat în heleșteu, ca să se înnece... de geaba, nu-i eră dat să moară de apă, l-au scos de trei ori... acum zice: după ce m'au scos mort din apă, nu mi-e dat să mă înnece!

— Așa e! răspunse rachierul, mare e puterea D-lui, fără voia Lui nici un păr nu-ți cade din cap... dar să vedeți, am cetit deunăzi în „Universul“, că s'au găsit niște vermi, ca niște fuse, și cică ei omoară omul...

— Minte fire-ar al dracului de gazetar, minte! Ce, par'că noi nu știm? Ce fuse? de unde fuse? n'am mai apucat holera? odată a fost, cum spusei, în țară?“

Busuioc protestă energic, el făcù trei mari înghițituri și acum întindea sticla, golită aproape, lui Ilie.

„Na cumnate, usuc'o, la Ploiești găsim faină marfă! Vom umplea-o, nu e așa?“

Rachierul de politeță luă sticla, o sgâlțâni puțin, zise un o ho! și o dădu lui Mollner.

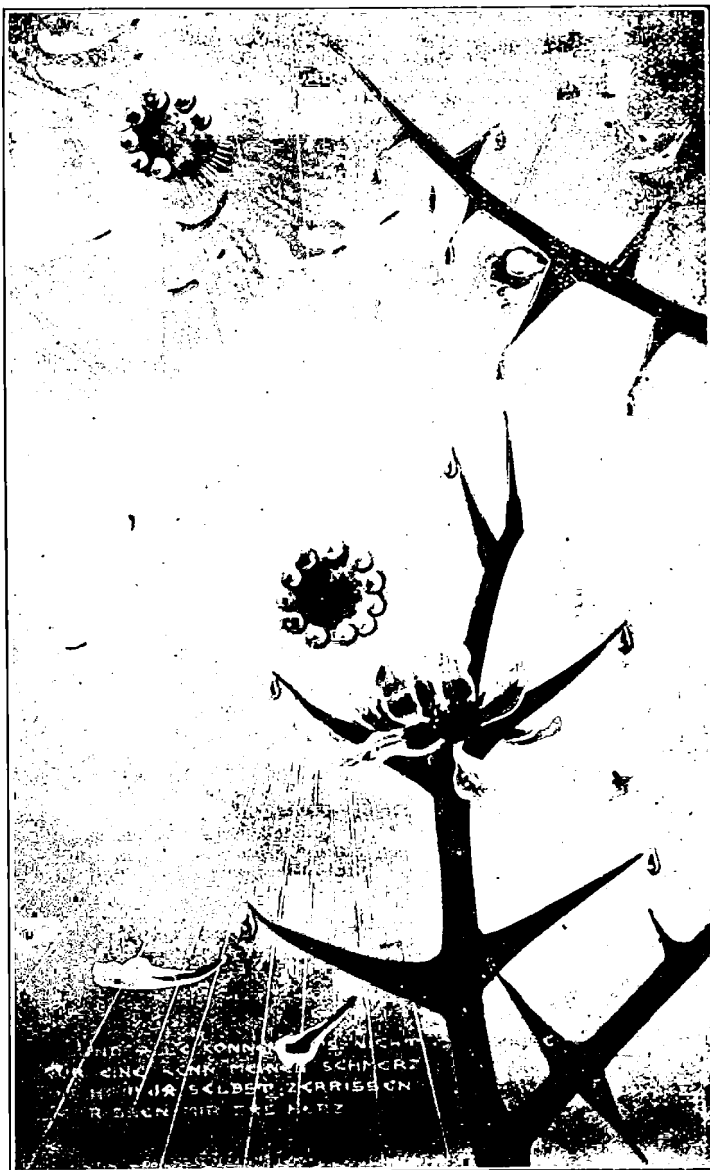
„Isprăvește-o, nu e multă!“

Mollner adevărat o uscă.

Țuca par'că mai gonì tristeța și de pe fața „cismarului subțire“, căci el învârtind o țigară începù:

„N'aveți idee, domnilor, cât am suferit și sufer, și pentru ce? vă întreb.

— Pentru c'am fost bun. Opt ceasuri de lucru voesc dumnealor! Opt ceasuri! Apoi, unde s'au văzut asemenea bazaconii? Se

Din cartea ilustrată a A. S. Principesei Maria.

poate, omul să lucreze numai opt ceasuri? Ce faci, te întreb, în opt ceasuri? Să le mai măresc și plata? Colac peste pupază... zău așa,... Nu, nu râdeți, eu numai vă întreb, se poate?

— la taci, vere, că doară cu oameni în toată firea vorbești, îi tăiă vorba rachierul. Vorba dumitale, ce poți face în opt ceasuri? Numai nemernici și leneși voesc opt ore de lucru... unde s'a mai văzut aceasta în țara românească? Acum par exemplu la mine, să-mi lucreze băeții la stabiliment opt ceasuri numai? Dar dacă mușteriu vine după opt

ceasuri? Să-i spun să-și pue pofta 'n cuiu, căci băeții mei au lucrat opt ceasuri și nu mai vreau mai mult, așa ar voi dumnealor?

simanei a stat la rugăciune o zi și o noapte, apoi glumă e asta de-i curgeau sudorile... și opt ceasuri de lucru... cică nu mai sunt băeți de prăvălie, ci funcționari comerciali... Îți place, chir Ilie?

— Mai e vorbă! încheiă rachierul.

— Ba nu, fără de glumă, Ghiță al meu, băiatul din stabiliment, funcționar comercial! Apoi nu-ți vine să dai foc capitalei și să fugi în lume?!

— Mai e vorbă!“

Cocoașă, melancolic da din cap, ca semn de aprobare.

Trenul stătut deodată.

Vecinii mei în aprinsul discuțiunii n'au băgat de seamă nici flueratul mașinii, nici mișcarea pasagerilor.

„Ce stație?“ întrebă Busuioc.

„Ploiești“, răspuse Cocoașă cu un glas nesigur, „trebuie să fie Ploieștii... Doamne, nu mi-am cunoscut orașul natal... sigur suntem la Ploiești“, sfârși el mai vesel.

„Atunci, haid repede, ne dăm jos să bem câte-o țuică.

— N'avem zor“, spune Cocoașă, „pentru Slânic avem alt tren, după ce pleacă ăsta pentru Sinaia; avem destul timp să luăm și câte-un mezelic!

— Merge!“ făcu Busuioc, „arată drumul, noi te urmăm!“

*

La plecarea trenului pentru Slânic, norocul din nou m'aruncă în vagonul cu cei patru prieteni.

Pozițiunea aceeaș, numai fețele

din roșii deveniseră violete, și Cocoașă, cismarul subțire, eră mai puțin melancolic.

Împrejurul „amicilor“ eră un zăduf și un miros, par'că s'ar fi spart vr'un butoiu cu țuică.

„Noroc, cumetre!

— Noroc să dea Dumnezeu!

— Trage, cumetre Ilie!

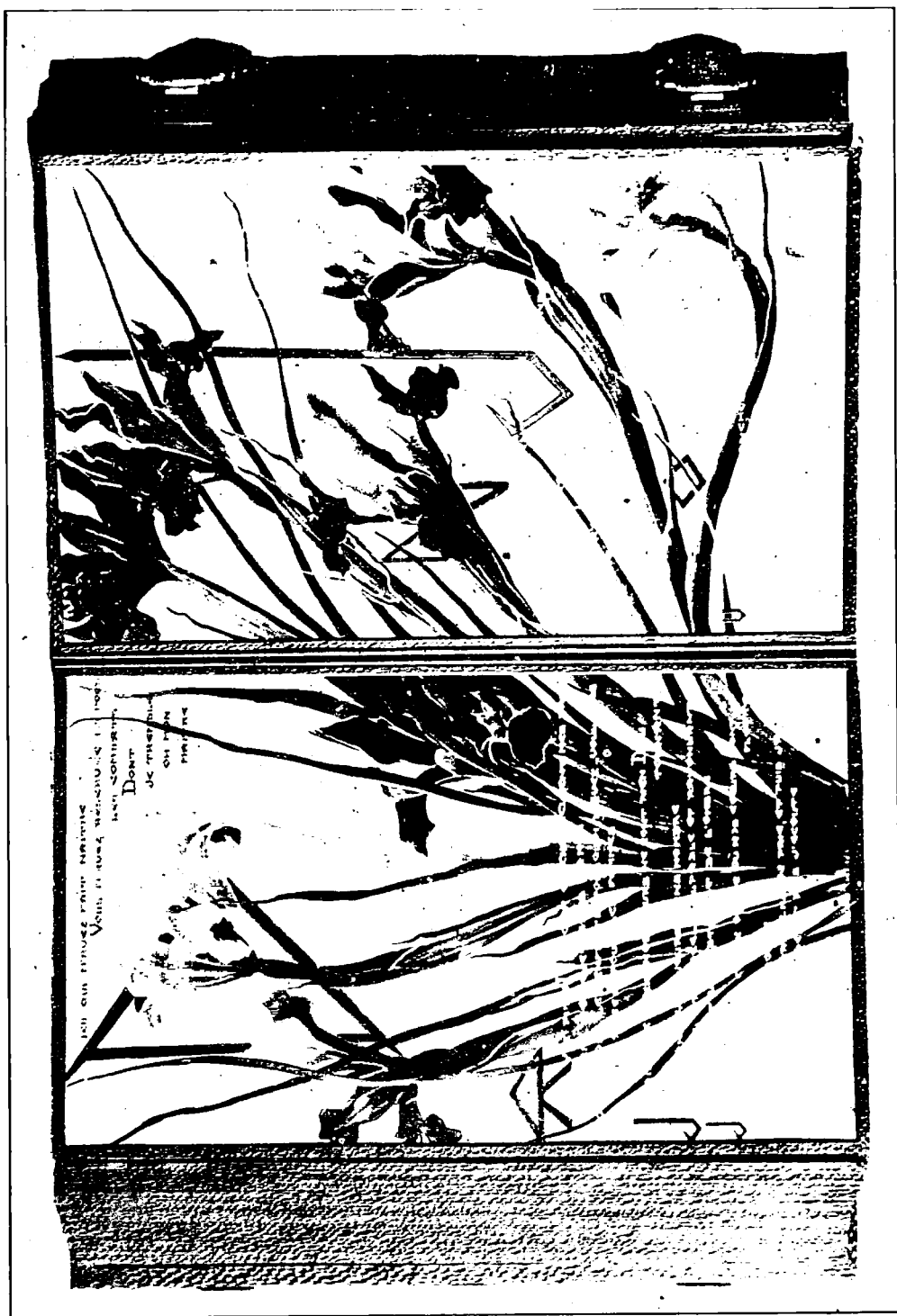

Din cartea ilustrată a A. S. Principesei Maria.

Ba să mă ierte, la mine băeții se scoală odată cu găinile și se culcă după cântatul cocoșilor. Și dacă nu le place, atunci le fac vânt și, hait, pașol, să ne vedem cu bine! Leneși nu-mi trebuie... Fiecare trebuie să muncească, da, că așa e făcut Românul săracu, să muncească: „Îți vei câștigă pâinea ta cu sudoarea muncii!“ Singur Mântuitorul în grădina Get-

— Trag, cumetre Costache... și să piară
dușmanii noștri... și să dea Dumnezeu și la
anul cu bucurie... noroc!

— Pandeale.
— Trage, domnule Pandeale, și nu fii trist,
lumea ca lumea; știi, ba vorbește una, ba

Cartea de pergament ilustrată de A. S. Principesa Maria.

— Să dea Maica Domnului... ia dă pe
gât domn' Coccoșă că ți-am uitat numele de
botez...

alta; în gura lumii, ca în gura iadului, dar
dumneata, ai rămas tot dumneata, nu e
așa?

— Așa e... dar să ceară ei opt ceasuri de lucru, după ce aveau la mine de toate și le eram ca un părinte?! Ce lucru trist și desgustător... Îmi vine să închid prăvălia și să plec la Sfântul-Munte să mă fac călugăr...

— Ești căsătorit?

— Hm da, adecă dacă vrei, nu...

— Nu înțeleg!

— Ca toată lumea așa și noi, s'ar putea spune că nu-s căsătorit, însă am cui lăsa averea, dacă voiu găsi de cuviință și vor fi demni...

— Ah... înțeleg! atunci dacă așa e vorba, ești liber... și par'că nu ești liber...

— Asta o spui și eu; căci drept vorbind, m'am desgustat de toate.

— Noroc să dea Dumnezeu, fii sănătos... ține și mai treci una pe gât."

Cocoașă trase un gât lung, lung ca ziua de mâne.

„Plopenii!“ strigă conductorul.

Trenul se opri. Lumea sgomotoasă eșiă din vagoane și da năvală la masa de pe peron, unde doi inși serveau ȕică.

„Hai să tragem câte-un ciocan, numai câte unul... par'că mă sgârie ceva“, s'adresă proprietarul „stabilimentului dela Tei“ către tovarășii săi.

„Bună o fi?

— Minunată!

— Atunci să eșim cu toții!“

Și cei patru amici clătînându-se se amestecară în mulțime.

„Suiți-vă, domnilor, că pleacă trenul! ȕipă conductorul, iute!

— Uf, exclamă Cocoașă, ocupându-și locul, abia că n'am scăpat trenul.

— Păcate! așa e când e lume multă, dar totuș o umplui“. Busuioc arătă răsând sticla.

„Care va să zică trăim? Bravos... îmi place... răstoarnă, cumetre!

— Noroc!

— Să fie!“

Peste un sfert de ceas sticla eră goală.

„Poiana!“ strigă conductorul.

„Aci e ȕică adevărată... ruginită, n'aveți idee, ne dăm jos repede!“ s'adresă Cocoașă către amici, „ȕică de nici împăratul cazacilor nu bea.

— Dar să nu zăbovim...

— Da de unde... câte una, și îndărăt!

— Stai, domnule, stai nu te urcă, s'auziă glasul conductorului, te calcă trenul“...

Privesc pe fereastră și văd pe Cocoașă, acățat de fierul vagonului, pe când conductorul și c'un hamal se sileau să-l desprindă și să-l dea îndărăt.

„Uf, abia n'am rămas!“ exclamă el căzând pe bancă.

„Nu ȕi-am spus, numai câte una... și tu ca un porc“... îi spuneă Busuioc devenit intim.

Cocoașă da numai din cap.

„Slab om, slab... măcar că e vărul meu, dar trebuie să mărturisesc, cap slab!“ încurcă rachierul.

Mai bine decât toți se ținea proprietarul stabilimentului dela Tei și cu Mollner.

Ceilalți doi sprijiniți unul de altul ador-miseră.

„Ce ne facem? exclamă Busuioc disperat, am rămas numai noi doi... bine, cel puțin c'avem ȕică.

— Rezon!

— Dumneata tot cofetar?... am uitat cum te chiamă.

— Mollner!

— Și pe nume?

— Franz Mollner.

— Par'că ai fi Neamț?

— Român curat.

— Atunci să bem... numai să nu fii Ungur, nu beau c'un Ungur... să mă tai, nu beau, așa e moda mea... cu Jidanul beau, cu Grecul beau, cu Ungurul nu, să mă faci bucățele!

— Rezon!“

Mollner ridică sticla și sorbi c'o aviditate par'că nu beuse de trei zile ȕică.

„Căldură, al dracului!“ spuse el după ce dădă sticla pe jumătate golită.

„Bravos, așa-mi place... ești Român;“ exclamă Busuioc, încântat de manevra lui Mollner și apropiind sticla de gură.

„Noroc! Să piară ăia, vrășmașii! Să trăiască deșteaptă-te Române... Ura... a...!

— Noroc!“ răspunse abia Mollner, înclinându-se asemenea foarte mult către Cocoașă.

„Dar ce, ȕi-e somn? Cumetre Franz, hei cumetre, deșteaptă-te Române!“

Dar Franz dormea dus.

„Păcate, am rămas singur!“ spuse Busuioc, adresându-se către mine și privind cu dispreț pe amicii adormiți... „nu-s curați Români... cât de colo se vede, Românul nu doarme săracu cu una cu două, nu știu eu?... Trage un gât, veritabilă! zău trage, recorește, n'ai idee!“ el îmi întinse sticla.

„Tot ce se poate, dar mulțumesc, îmi face rău țuica, nu beau!“

— Îmi pare rău... nu ești, se vede, Român?

— Ba da.

— Atunci de ce nu bei?

— Îmi face rău!

— Ei, vezi, că nu ești Român... Românului nu-i face rău... Săracul Român, el bea și e sănătos.“ El ridică sticla, o clatină, o puse la gură și-o goli cu vreo trei sferturi.

„E cald, spuse el după o mică pauză, cald și zăduf și nu ne mai dă Dumnezeu ploaie... suntem păcătoși... ce căldură...ufu...u...u!“

— Lasă că la Slănic iei o baie“, îi răspund.

„Cine? eu baie? Dar ce, am înnebunit?... Pentru un Român asta e baie!“

El puse din nou sticla la gură și n'o luă, până când n'o goli toată.

„Du-te!“ exclamă el aruncându-o pe fereastră.

„Ți-au adormit camarazii.

— Așa e Românul, când bea... trebuie nițel să se hodiească!“

El puse capul pe brațele lui Mollner și în curând s'auzi un sforăit zdravăn.

Trenul se opri; eră Slănicul.

Conducătorul intră în vagon și clatină din cap privind pe amicii adormiți.

*

Luni mă întorceam dela Slănic. Norocul iar m'aduse să stau împreună cu amicii, dar acum din patru rămăseseră numai trei. Pierduseră pe Căcoșă. Eram triști. Din când în când Busuioc lăsa vorba: așa e dat Românului... sfârșitul frazei nu-l puteam pricepe, căci îl bolborosea între dinți și strângând pumnii. Mollner se părea într-o mare încurcătură, îi lipseau toți butonii dela cămașă. Ilie, rachierul dela obor, avea un felinar zdravăn sub ochiul stâng.

„Ați petrecut, se vede?“ întreb pe Busuioc; eram curios să știu ce au pățit amicii.

„Am petrecut“, răspunse el ironic... „însă Căcoșă lasă-l... Dacă se bagă sub pământ ca să nu-l mai găsesc. Apoi bine, domnule, nici una nici două să sari d-ta la bătaie?“

Am priceput atunci tristul final al plăcerii.

I. Basarabeanu.

Sonet.

Tu, ce apari superbă în liniștea sfioasă,
Pe pânza opalină a nopților de vară,
Tu, ce descoperi taine și faci ca să apară
Forme învăluite 'n mantie lucioasă;

Tu ce domnești eternă regină somptuară,
Iluminând prin tine tăcerea majestoasă,
Icoana ta bălăe atât e de duioasă
Că arzătoare doruri în suflete strecoară.

...Te-ador albă stăpână pe noaptea ta de visuri,
Ador a tale raze, privire argintie,
Când tremurând pe valuri, când luminând abizuri.

Te oglindești în lumea ce ți se 'nchină ție.
Și-mi spui că nicăirea nu-s alte paradisuri,
Iar vieța e-o eternă, superbă fantezie...

M. Cârlova.

Rolul lui Simion Bărnuțiu în 1848.

(Urmare și fine.)

Cu două-trei zile înainte de 3/15 Maiu începură a curge la Blaj cu sutele și miile țărani români împreună cu oamenii lor. Întreagă țara și toate popoarele din Ardeal erau în cea mai mare fierbere. De când e Ardealul nu s'a pomenit o asemenea însuflețire, nici nu s'a văzut o adunare așa de măreață și vrednică de admirat ca cea dela 3/15 Maiu. Ca la 40 de mii, reprezentanți din toate clasele poporului român, luă parte la acea adunare. Unii urcă numărul lor până la 100.000; încât nu mai încăpeau pe stradele și piața Blajului.

Duminecă la 2 Maiu, intelectualii ținură o conferință în biserica catedrală, ca să formeze planul desbaterilor congresului. Erau încă multe păreri deosebite și discordante. Unii veneau înadins cu intențiunea de a aduce disarmonie; alții, de bună credință, însă amăgiți de Unguri, crezând că nu vor putea opri unirea Ardealului cu Ungaria, veneau pentru asigurarea cultului național prin școli și alte mijloace; alții, partizani ai episcopului, erau pregătiți a-i lua apărarea. Și dacă congresul ar fi fost alcătuit numai din intelectuali, cum voia guvernul, dacă nu era adunat cu miile poporul, pe cari nimic nu-l putea abate dela calea firească către scopul cel mare și binecuvântat pentru care se adunase, congresul, spre durerea Românilor binesimțitori, era să fie compromis și Româniile rămâneau de rușine înaintea lumii.

După ce canonicul V. Rațiu prin câteva cuvinte deschise întrunirea, adunarea chemă cu aplauze sgomotoase pe Bărnuțiu ca să vorbească. Atunci, de pe o ridicătură dinaintea altarului, ținând clasicul discurs, care singur ar fi de-ajuns să-l facă nemuritor. Frumos prin forma sa, instructiv, convingător și înălțător de inimi prin cuprinsul său, acest discurs este de o mare însemnătate istorică prin efectul ce l-a avut; pentru că el a lămurit și a hotărât direcțiunea politice naționale a Românilor de dincoace de Carpați.

După ce arată relațiunile din trecut ale celor două națiuni antagoniste, dela venirea Ungurilor în aceste țeri, și nedreptățile su-

ferite din partea lor de către Români în cursul veacurilor, Bărnuțiu expune în următoarele puncte principiile libertății naționale, cari fură primite între cele mai entusiastice aplauze și cu unanimitate, ca temelia tuturor lucrărilor și hotărârilor congresului și a întregii politici naționale:

1. Întrunirea dela 3/15 Maiu să se declare adunare națională a tuturor Românilor din Transilvania. 2. Această adunare să proclame libertatea individuală și desființarea iobăgiei și libertatea politică-națională a națiunii române prin punerea ei în drepturi egale cu ale celorlalte națiuni ale țerii. 3. Adunarea să se declare și să proteste în contra unirii cu Ungaria, până când această chestiune nu se va putea desbate în dieta Ardealului, la care va lua parte prin reprezentanții săi și națiunea română, după nouile principii de libertate și dreptate. 4. Să se depună jurământ de credință împăratului și națiunii române. „Da, — adaugă aici oratorul, — să jurăm, fraților, că nu ne vom mai lăsa să ne înșele Ungurii; să jurăm că nu vor mai putea turbura pacea și buna înțelegere a noastră nici iesuiții, nici călugării sârbești, nici misionarii Strigonului, chiar și când s'ar îmbrăca în veșminte de preoți și episcopi românești; să jurăm că nici... iadul nu va mai rupe legăturile iubirii frățești, cu care e legată adunarea aceasta și, printr'ânsa, toată națiunea română!” În cursul ședinței, tribunii vorbeau poporului în piață și-i explicau aceleași principii.

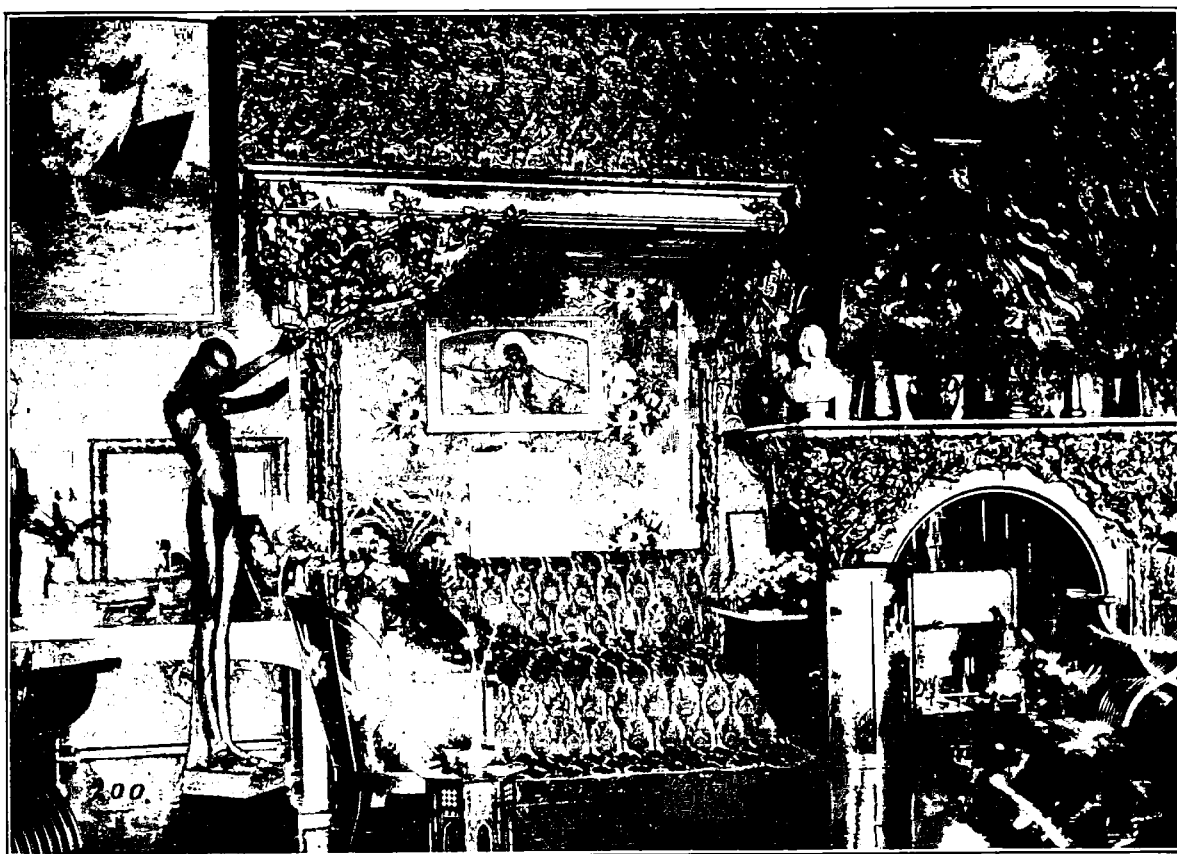
După dezvoltarea acestor puncte, propuse în înțelegere cu Laurianu, Barițiu și alți bărbați însemnați ai Românilor, Bărnuțiu întrebă pe membrii conferinței, dacă mai are cineva de adăugat ori de observat ceva. Nimenea nu mai luă cuvântul. Discursul lui avu un efect fermecător; câștigă pentru principiile expuse inimile tuturor bunilor Români și desarmă pe aceia cari veniseră cu idei și planuri dușmănoase. La 3 ore după amiază se închise prima ședință. La 5 ore, după prânz, se începă a doua ședință. Acum însă nu se mai luă alte hotărâri, decât să se trimită o pe-

țiune guvernului pentru eliberarea lui Micheș, arestat la Cluj, și să se trimită doi delegați la fostul preposit al consistorului, Simion Crainic, care în urma procesului cu episcopul dela 1843 eră deținut în Alba-Iulia, să-i ducă vestea bucuriei acestei sărbători și în numele națiunii să-l cheme și pe dânsul la adunare.

de toată adunarea, chiar și de episcopul, care încă eră de față la această ședință.

*

Luni, la 3/15 Maiu, se făcù serviciul religios la 6 ore dimineața, pentru a câștigă timp. Apoi la 8 ore se dete semnalul prin clopotul cel mare al catedralei; și sosind comisarii guvernului, poporul, al cărui număr

Interiorul unei odăi a principesei, aranjată după indicațiile Alteței Sale.

În această ședință, unul din adunare propuse, ca să se dea iertare celor înlăturați dela funcțiunile și carierele lor în urma procesului cu episcopul unit și să fie iar primiți în drepturile lor. Această propunere o respinse Bărnăuțiu cu multă demnitate: În această cauză, zise dânsul, nu poate fi vorba de iertare, ci de dreptate; căci pe nedrept au fost scoși acei oameni din funcțiunile și carierele lor. Dar aceasta e o chestiune particulară, care trebuie să o lăsăm azi la o parte și să dăm toată atențiunea noastră marelui cauze naționale, pentru care ne-am întrunit. — Aceste cuvinte au fost aprobate

se urcase la 30.000, la cuvântul tânărului tribun Iancu se despărți într'un minut în grupe, făcând estrade pe mijlocul pieții. Se ceti decretul guvernului pentru ținerea și deschiderea adunării, înaintea bisericii unde erau așezate mese și scaune. Episcopul Șaguna explică poporului instrucțiunile cuprinse în decretul de deschidere. Apoi se începù o vie discuțiune între intelectuali, unde să se țină adunarea. Unii din ei, unioniștii, voiau s'o țină în biserică, unde să aibă intrare numai cei chemați anume și unde ș'ar fi putut spune mai liber părerile lor, pe cari se temeau a le spune înaintea poporului. Alții

2*

voiau s'o țină înaintea bisericei, în piață. Într'aceea poporul începù a ieși pe câmpul din sus de Blaj, unde erau așezate o catedră și mai multe mese și scaune pentru membrii mai de frunte ai adunării. Bărnăușiu, adresându-se episcopilor, le spuse că poporul îi așteaptă la adunare pe câmpul din sus al Blajului. Atunci se dete din nou semnalul prin clopotul cel mare și tot poporul ieși în cea mai frumoasă ordine, împărțit în cete, sub conducerea tribunilor și cu stindardul cel mare național înainte, pe care se cetea inscripțiunea dată de Maria la înființarea regimentelor de graniță, virtutea română reînviată. Pe alte steaguri tricolore, cari împodobiau această minunată procesiune, se vedeau inscripțiunile: libertate și independență națională, credință neînfrântă națiunii și tronului, nici o uniune cu țara ungurească.

Erau nu numai Români, ci și țărani unguri și Sași de prin satele mai apropiate; și aveă atâta farmec această serbare, încât și țărani unguri doreau să se facă Români; și intelectualii români cari până aci se mărturiseau ca Unguri, acum se făleau că sunt Români și le eră rușine de rățacirea lor.

La adunare asistară și comisarii guverniali, cari admirau purtarea poporului, spunând că în toată Europa nu s'a văzut o adunare de popor așa numeroasă și cu atâta ordine. Fù chemat și generalul Schurter, ca să asiste la jurământul cătră dinastia austriacă; pentru că și aici fură trimiși, la stăruințele Ungurilor, 700 de soldați, cavalerie și infanterie, cu două tunuri, sub comanda generalului Schurter. Însă armata, care eră primită cu aclamațiuni de bucurie din partea poporului, nu servì decât de paradă la această măreață sărbătoare și tunurile funcționară numai pentru a da salve la urările ce se făceau pentru împăratul, pentru națiunea română, pentru patrie și libertate, și pentru cari li se da semnalul prin un steag din turnul catedralei, căci armata și tunurile se aflau pe câmpul din jos al orașului.

Primirea generalului în mijlocul națiunii fù asemenea unui triumf. După ce se organizează adunarea sub prezidenția celor doi episcopi, alegându-se viceprezidenți Bărnăușiu și

Barițiu și alți 10 notari din frunțașii intelectuali, Șaguna făcù o rugăciune, apoi adunarea pofți pe Bărnăușiu să se urce la tribună și în aplauzele întregii adunări propune punctele principale stabilite în conferința pregătitoare: 1. Câmpul acesta, pe care se ține prima adunare română în Transilvania, întru aducerea aminte a acestui fapt glorios se va numi pentru totdeauna Câmpul libertății; 2. Națiunea română se declară și se proclamă națiune independentă și parte întregitoare a Transilvaniei pe temeiul libertății egale; 3. Națiunea română depune jurământ de credință împăratului, patriei și naționalității sale. Toate aceste puncte sunt primite cu cea mai vie însuflețire și în strigăte de bucurie. Apoi, Bărnăușiu cetește proiectul de formula jurământului, care după mici îndreptări se primește și tribunii îl repetă cetelor poporului și toată adunarea depune acest jurământ cu mare solemnitate, sub steagurile împărătești și naționale.

După depunerea jurământului, generalul și comisarii se retrag și adunarea își continuă lucrările sale. În această primă ședință se mai cetește odată și se semnează petițiunea pentru eliberarea lui Micheș și a celorlalți tineri, arestați politici. După amiază, la prânzul din curtea episcopului și din alte locuri, se făcură, între salvele tunurilor, multe urări pentru dinastie, pentru armată, pentru națiunea română ș. a.

Marți, 4 Maiu, în a doua ședință, se cetì protocolul primei ședințe și se începură debaterile asupra principiilor de organizare politică a națiunii române. La 8 ore, când episcopul Lemeny veniă la adunare, pe unde treceă poporul îl încunjură strigând: să nu faceți unirea, Măria ta, nu vrem unirea cu țara ungurească, nu ne vindem țara. Pentru aceea, la deschiderea ședinței episcopul declară, că nu mai poate fi vorba de uniune, căci nu o vrea poporul. Apoi, A. Tr. Laurianu, unul din cei 10 secretari ai adunării, care cu o rară abnegațiune își lăsase catedra și familia în București, ca să ia parte la aceste evenimente, se urcă la tribună și concentră în 16 puncte toate dorințele națiunii române. Și, după ce mai vorbiră și alții, tot Laurianu a fost ales ca

să redacteze dorințele Românilor în formă de petițiune către împăratul și către adunarea legislativă a țerii. Se aleseră apoi două comisiuni pentru prezentarea petițiunilor și un comitet permanent de acțiune, sub prezența episcopului Șaguna și a viceprezidenției lui Bărnăușiu, cu reședința în Sibiiu.

În a treia ședință, Miercuri, după alte formalități și propuneri, se cetesc punctele redactate de Laurianu și destinate a fi primite ca concluzele congresului. Apoi, urcându-se la tribună Bărnăușiu, sfătuiește poporul să se retragă în liniște pe acasă, să urmeze a lucra pe moșiile domnești până când se va desființa prin lege iobăgia și să aștepte cu răbdare și încredere aprobarea hotărârilor acestei adunări de către împăratul și dieta țerii. Tot în acest înțeles le vorbi și Șaguna. Bine, răspunse poporul, numai să se întâmple cât mai curând. Apoi, comisarii guverniali pe la ora 1½, chemați fiind în mijlocul adunării, închiseră adunarea recunoscând cu plăcere buna și serioasa purtare a poporului și promițând recomandarea cauzei române.

*

Comitetul de acțiune sta din 25 de membri, oameni din toate categoriile, bătrâni și tineri, preoți și mireni, advocați și funcționari. În Sibiiu însă nu rămaseră peste vară decât Bărnăușiu, Barițiu, Laurianu, Bălășescu și alți câțiva. Aici Bărnăușiu, ca cel mai în vârstă, conduse cu mare înțelepciune lucrările pentru cauza națională; ținând în frâu pornirea celor mai tineri, cari voiau să ridice poporul înainte de vreme, fără arme și fără să fie siguri de armata împărătească, care sta încă, în mare parte, la dispozițiunea guvernului unguresc. După ce Ungurii, în dieta din Cluj, votară cu o iuțea fanatică unirea cu Ungaria, în contra protestului Românilor și a Sașilor, căutară să subjughe poporul prin terorismul lor, care crește din zi în zi, mai ales prin răspândirea în țară a grănițelor secuiești.

La începutul lui Iunie 1848 se făcură primele vărsări de sânge la Abrud și la Mihalț, prin conflictul companiilor secuiești cu poporul. Când sosiră la Sibiiu aceste vești triste, Bărnăușiu convocă de urgență comitetul, ca să delibereze, ce e de făcut? Barițiu, membru

în comitet, ne spune că acea ședință a fost cea mai furtunoasă. Șaguna eră încă tot la Viena ca delegat al congresului dela Blaj. Bătrânii se siliau să-i liniștească. Ba unii învinuiau pe tineri, că ei ar fi întăritat poporul dela Mihalț să nu se supună autorității. Atunci lancu, și el membru în comitet, fiind în acea ședință de față și șezând cu alți tineri mai în fundul sălii, sare peste trei bănci și ia la răspundere pe bătrânul preot pentru cuvintele sale. Consultarea nu s'a mai putut continua și ședința s'a închis. A doua zi, lancu merge la Bărnăușiu și la Barițiu, ca să le spună că el pleacă să-și adune pe oamenii săi bine armați și să-și răsbune pentru sângele vărsat.

„Avrame — îi ziseră aceștia — te rugăm pe tot ce ai mai sfânt, nu face una ca aceasta. Dacă ți-e jale de familiile rămase orfane, cugetă, că prin violența ta vei face mai multe orfane. Vezi tu bine, din câte aflăm noi aci, că până acum comandantul general este aplicat a pune trupele la dispozițiunea guvernului unguresc. Ce va fi mâne, știe cel prea înalt. Noi nu zicem să nu vă înarmați; din contră, să vă deprindeți și voi în arme, cum fac și Sașii în toate zilele.

— Dacă este așa, vă ascult — zise lancu după o scurtă pauză oftând, dar să ție minte Secuiei.“¹⁾

Ungurii credeau, că dacă vor putea pune mâna pe conducătorii poporului, vor putea face cu el ce voesc. După spusa unui avocat ungur, trimis înadins dela Oșorheiu la Brașov, ca să urmărească mișcările Românilor, în clubul lor s'ar fi întocmit o listă de vreo 400 de Români știutori de carte, cari trebuiesc împușcați sau spânzurați, ca poporul român să poată fi supus definitiv. Între aceștia erau, firește, cei dintâi membrii comitetului național, pe care dealtfel guvernul îl declarase desființat.

În 17 August, un Ungur îndârjit, prototip al răutății și vicleniei, care luase asupra sa spionarea Românilor, merge cu o trupă de grenadiri să prindă pe Bărnăușiu, care sta la un hotel în strada Măcelarilor. Un tânăr Român, cu numele Nicolae Barbu, care văzu patrula venind, intră în odaia lui Bărnăușiu și îi vestește primejdia. El sări pe fereasta

¹⁾ G. Barițiu, Istoria Transilvaniei, vol. II. pag. 164.

din dos, apucă pe o strâmtoare din fundul palatului Brukenthal și se refugiază în comuna Cacova, lângă Sibiiu, în mijlocul regimentului românesc I. de graniță, unde spionul ungur nu mai avu curajul să-l caute.

A doua zi, în 18 August, prinseră pe Laurianu și N. Bălășescu, amândoi membri ai comitetului. Pe Laurianu îl închiseră în cazarmă, iar pe Bălășescu în propria sa locuință. Atunci Bărnăuțiu, împreună cu tatăl lui Laurianu, preot în Fofeldea, și cu rudele acestuia, răscură satele din jurul Orlatului și poporul, în număr de vreo 600, alergă la Sibiiu; și timp de 3 zile țină împresurate porțile cetății, cerând cu stăruință, prin o delegațiune la comandantul suprem, eliberarea oamenilor săi. A treia zi se deschiseră ușile închisorii și Laurianu și Bălășescu fură duși în triumf la Orlat, unde fură primiți cu muzica militară.

Trebuie să însemnăm, că miliția austriacă și generalii ei din Transilvania încă nu știau ce atitudine să ia față cu Ungurii. Împăratul Ferdinand făcuse greșala de a da Ungurilor minister de războiu, și acum armata trebuia să asculte de ordinele acestui ministru. De altă parte, imperialii se temeau de mișcarea poporului român, din care cauză nici nu consimțiau să deie arme poporului, până când revoluționarii unguri s'au declarat pe față în contra împăratului, declarându-l detronat și ucizând pe trimisul său, generalul Lamberg, în Pesta. Ungaria acum eră ruptă de cătră Austria și independentă.

După ce Ungurii se declarară în contra imperiului și continuau cu terorismul lor și după ce la Luna, un sat lângă Turda, s'a întâmplat al treilea conflict între grănițerii secui și poporul român nearmat, căzând morți vreo 30 de oameni și mulțime de răniți, pentru că refuzară de a da recruți în armata lui Kossuth, — Românii începură a se aduna din nou în deosebite locuri și a se pregăti de luptă. În 11 Septembrie se întruniră la Orlat, centrul grănițierilor români din primul regiment de graniță; în 13 și 14 Septembrie se întruniră la Năsăud, centrul grănițierilor români din al II-lea regiment; iar dela 16 până la 30 Septembrie st. n. se țină a treia adunare generală la Blaj, la care cei mai mulți Români de pe la granițele de

sud și de nord și din Munții-Apuseni veniră înarmați. Aci sosiră atunci și Bărnăuțiu, cu Laurianu, Bălășescu și A. Papiu, însoțiți, pentru siguranță, de locotenentul de grănițeri Novac, dela Orlat.

Primele hotărâri luate în adunarea dela Blaj, din Septembrie, fură de a reînnoi jurământul de credință împăratului și de a refuza orice ascultare guvernului unguresc. În schimb, mulțime de sate românești cerură a fi organizate militărește, asemenea grănițierilor, ca să-și apere țara și tronul în contra Ungurilor.

În această adunare se organiză militărește întreg poporul. Se împărți în 15 legiuni după ținuturi, comandate fiecare de câte un prefect, un viceprefect, tribuni, centurioni și decurioni. Se alege un alt comitet, numit de popor guvernul românesc, astădată numai din 6 membri, cu reședința în Sibiiu, pentru conducerea operațiunilor. În acest comitet erau Bărnăuțiu ca prezident, Barițiu ca secretar, Laurianu, Bălășescu, și încă alți trei. După închiderea adunării, Axente Severu care venise din România, unde eră profesor particular, voia să plece cu 6000 de oameni ai săi la Sibiiu, să ceară arme și munițiuni dela comanda supremă; însă, la sfatul unui general sosit tocmai atunci din Sibiiu, s'a trimis numai o delegațiune de 12 inși. Arme în adevăr erau puține, pentru că Austria tocmai atunci purta războiu și în Italia. Dar nici din câte erau comanda nu voia să dea și ținea pe Români cu promisiuni. Astfel ei fură siliți a se înarma numai cu lănci, cari și le putea face singuri, și cu puține puști de vânat. Un mic număr s'au putut înarma ceva mai regulat; mai ales în legiunea lui Iancu în munți, a lui Axente la Blaj, și a lui Dionisiu Marțian la Deva. La Turda, Ioan Rațiu, atunci încă student ca și D. Marțian, împreună cu N. Murășanu și Arpadi, formă o legiune sub comanda căpitanului imperial Gratze, care luă parte la mai multe lupte sângeroase, mai ales la lupta din Munții-Apuseni, în Iulie 1849, în contra lui Kemény F.

La 18 Octombrie, după ce Ungurii detronară pe împăratul și se declarară independenți, generalul baron Puchner, comandantul suprem al armatei austriace în Transilvania

și acum guvernatorul țerii, veni la ideea să desarmeze pe Unguri pe calea păcii, parte prin soldații de linie, parte prin Români. Pentru acest scop autoriză comitetul național să dea și el o proclamațiune în acest înțeles prefecților și tribunilor, însărcinați cu organizarea militărească și conducerea poporului.

Până în Octomvrie Românii nu vărsară o picătură de sânge unguresc, deși se întâmplase deja măcelul poporului de către grănițerii secui la Mihalt, la Abrud și la Luna; și deși Ungurii chinuiseră și spânzuraseră o mulțime de preoți și studenți, numai pentru că erau Români, ca să înspăimânte poporul. Însă, când li s'a dat poruncă să desarmeze pe Unguri, la sate desarmarea s'a făcut fără luptă, dar prin orașe și unde se adunaseră în grupe aristocrației, mulți din ei tirani și vrășmași neîmpăcați ai poporului clăcaș, se făcură măceluri îngrozitoare, provocate cele mai multe de Unguri. Și cruzimile ar fi fost și mai numeroase, dacă Românii n'ar fi avut conducători ca Bărnăuțiu, Iancu, Axente, pe cât de cutezători și viteji pe atât de umani. Din proclamațiunea comitetului național, considerat ca document istoric, se vede că Bărnăuțiu și colegii săi se aflau pe o treaptă a culturei morale mult mai înaltă decât Kossuth și decât toți Ungurii.¹⁾ La Unguri numai generalul polonez Bem s'a arătat pe cât de mare strateg militar, pe atât de om cu înaltă cultură morală. Dar ordinele lui înțelepte se băteau în capete cu ale lui Kossuth, care cerea Românilor supunere necondiționată, la din contră îi amenința cu nimicire totală.

Dela 18 Octomvrie înainte războiul civil a început să se desfășure în toată grozăvia lui, lățind pretutindeni incendiul, moartea cea mai înfricoșată și pustiirea. Și cu toată fărâncicia ofițerilor austriaci față de Români, cu cari se luptau împreună, Ungurii în Transilvania ar fi fost desarmați, dacă Bem nu venea de pe la Decemvrie 1848, să-și pună talentul și eroismul său în serviciul lui Kossuth. În câteva luni acest general bătut și scoase armatele austriace din Transilvania și supuse toată țara, afară de Munții-Apuseni unde se retraseră acum toți prefecții și tribunii români, cu puținele arme de cari pu-

teau dispune, și afară de cetatea Bălgradului, așezată la poalele acelor munți, la a cărei apărare au contribuit foarte mult Românii. Restul țerii, cu toate orașele afară de Brașov și Sibiiu, căzuse în mâinile revoluționarilor, cari înființară tribunale de sânge, și în câteva luni chinuiră și uciseră în felurite moduri zeci de mii de Români, copii și bătrâni, femei și bărbați, și mai ales preoți și alți știutori de carte.

Cei 6 membri ai comitetului național rămaseră în Sibiiu, unde eră și reședința comandantului suprem. Când s'a făcut propunerea de a se chema în ajutor armata rusească, care se află în Muntenia sub comanda generalului Lüders, Bărnăuțiu cu ceilalți membri ai comitetului și chiar unii dintre Sași, s'au opus. Cu toate acestea, Rușii, când fură chemați de însuș comandantul suprem în numele împăratului, intrară în Transilvania și avură mai multe ciocniri cu Bem și revoluționarii unguri, până când, în urma bătăliei dela Șiria, îi desarmă.

Însă Bem bătut și pe Ruși în câteva locuri. În 11 Martie 1849 luă și Sibiiul din mâna lor. Atunci Bărnăuțiu și colegii săi scăpară ca prin urechile acului din mâinile Ungurilor, alergând prin Veștem și prin alte sate, de unde, fiind urmăriți, trecură pe la Turnu-roșu în Muntenia, ocupată atunci de Ruși și administrată de un guvern provizoriu, sub cămacamia lui C. Cantacuzino.

Mulți din Românii ardeleni, refugiați atunci peste munți, între cari G. Barițiu, Cipariu, Dionisiu Marțian, Bălășescu și alții, ca la vreo 84, fură arestați ca revoluționari. Barițiu, care se duse la Câmpina, unde se refugiase familia sa, a fost prins aci de o patrulă rusească și escortat la Ploiești și de aci la Cernăuți, unde a fost eliberat din arestul ordinar prin intervenirea familiei Hurmuzachi, la a cărei moșie, Cernaucă, a petrecut până la pacificarea Transilvaniei. A. Pumnul s'a strecurat travestit în haine de cerșitor până la Cernăuți, unde a fost recunoscut de G. Sion, fostul său oaspe în Blaj la 3/15 Maiu 1848, și recomandat familiei Hurmuzachi, care l-a primit cu multă bucurie, căci tocmai aveau trebuință de un profesor de limba română la prima catedră înființată atunci pentru această limbă la școala superioară din Cer-

¹⁾ Vezi Adamescu, Luptele Românilor, p. 147.

năuți. Bărnăuțiu, prins de Ruși, a stat două săptămâni arestat în Râmnicul-Vâlci. De aci fiind liberat prin intervenirea lui Cipariu, a trecut la Severin, unde fu arestat din nou de funcționarii români. Liberat și de aci prin intervenirea autorității turcești, a plecat la Constantinopol, de unde s'a întors prin Triest la Viena, ca să se întâlnească cu Laurianu și ceilalți colegi ai săi, cari fuseseră din nou trimiși în comisiune la noul suveran.

După încheierea păcii, Bărnăuțiu rămase în Viena, ca să-și completeze studiile juridice; și de aci plecă la universitatea din Pavia, împreună cu A. Papiu și Iosif Hodoș. Aci, după ce în urma multor dificultăți de abia în Aprilie 1853 a putut fi înscris la facultatea juridică, luă diploma de doctor în drept în Iunie 1854.

Întorcându-se în Septemvrie 1854 la Viena, i s'a propus să rămână funcționar acolo, unde se află și Ioan Maiorescu, însă el refuză. Câteva zile în urmă, la recomandarea lui Laurianu, care se află inspector al școalelor în Moldova, primi invitație dela ministerul instrucțiunii publice din Moldova, ca să primească catedra de filozofie la liceul din Iași. Bărnăuțiu primi, și după ce obținut voie dela suveranul, să ocupe funcțiune în Moldova ca sudit austriac, în Decemvrie plecă la Iași și în Ianuarie 1855 își începuse lecțiunile de logică.

În acelaș an, prin stăruințele sale ca locuitor de inspector școlar, s'a deschis facul-

tatea de drept și cea de filozofie; și el fu însărcinat într'una cu catedra de filozofie, și în alta cu cea de dreptul natural. Aceste catedre le-a ocupat cu multă demnitate și cu mare folos pentru tinerimea studioasă, până în 1863. Atunci îmbolnăvinduse, a întrerupt cursurile, și în Maiu 1864, pe când se întorcea la locurile părintești, s'a stins pe drum în brațele fratelui său, în valea Almașului.

Dela el au rămas mai multe scrieri de drept și de filozofie, din cari s'au tipărit „Dreptul public al Românilor“, „Dreptul natural privat“ și o „Pedagogie“.

Ca om și cetățean, ca Român, ca profesor, ca conducător al Românilor în 1848, Bărnăuțiu este una din cele mai nobile și mai glorioase figuri ale istoriei noastre. Spirit înalt și pătrunzător, inimă generoasă, plină de entuziasm și devotament pentru ideile mari, caracter energic și neînfrânt, înzestrat și cu un frumos talent oratoric, el a fost un ideal de virtute și înțelepciune ca învățător al tinerimei, și ca cetățean un mare apostol și conducător al națiunii sale în timpuri de grea cumpănă. Ținta întregii sale vieți a fost liberarea poporului român din lanțurile robiei și întunerecului, și ridicarea lui, prin cultură și unire, la o mărire vrednică de strămoșii săi. Ca atare, el este un strălucit model pentru generațiunile viitoare și pentru toți aceia cari se simțesc chemați la fapte mari.

M. Străjanu.

Vreau să uit.

Mierlă, flueră-mi odată
Viers adânc, fără de stăpân,
Să se năruie uscată
Frunza codrului bătrân;

Și să crească alta nouă,
De cu seară până 'n zori:
Să despartă numa 'n două,
Chinul vechilor fiori...

Calea 'ntreagă-i luminată,
Și noan de lunci vrăjesc...
Mierlă, flueră-mi odată:
Vreau să uit... și să iubesc.

G. Tutoveanu.

Cronici.

Actualități.

Vizita Țarului.

Evenimentele din anul trecut au schimbat echilibrul din Orientul Europei și au creat României o situație politică din cele mai favorabile. Căci prin oscilarea ei spre balanța politică a uneia din cele două mari grupări europene se deplasează echilibrul în măsură atât de mare, că asigură succesul acelei grupări la care se va fi aliat Țara dela Dunărea de jos.

Alianța României e astfel râvnită atât de cei dela Viena cât și de cei dela Petersburg, cari fac cele mai mari sforțări pentru atragerea ei.

Dela războiul din 1877—78, de când România a fost răsplătită pentru ajutorul dat Rușilor cu răpirea Basarabiei, ea a oscilat neconținut spre Viena, care a făcut toate sforțările ca să îndrepte privirea celor dela București spre Macedonia și să-i facă să-și întoarcă privirile dela Carpați.

Dar interesele Vienei reclamau o Bulgarie mare, care să țină în șah pe cei dela București și Belgrad, și cu ocazia evenimentelor recente Ballplatzul n'a pierdut nici o ocazie pentru a-și traduce în practică intențiile sale. Eră însă imposibil ca această acțiune a diplomației ungare să nu fie demascată și evenimentele din urmă nu mai lasă nici o umbră despre duplicitatea ei, cerută de altfel de cele mai inexorabile necesități politice și de cele mai vitale interese ale monarhiei austro-ungare.

În chip firesc ea a silit pe cei dela București să asigure interesele României prin legarea de prietenii și cu vecinii de peste Prut, cu cari au fost de mai bine de 3 decenii numai în relații corecte. Căci prin deplasarea echilibrului în urma evenimentelor recente, interesele celor din Viena sunt în o vădită divergență cu interesele Românilor, cari se văd siliți să-și câștige noi aliați cu interese identice.

Cu vecinii de peste Prut țările române au fost în trecut în legături foarte strânse căci au privit în ei pe mântuitorii, cari să le scape de jugul Păgânilor.

Rușii s'au folosit de comunitatea religioasă pentru ca să atragă principatele în sfera lor punându-le înainte spectrul eliberării de sub păgâni. În realitate urmăreau o extensiune teritorială până la Țarigrad și ocuparea țărilor noastre formă un punct din programul lor politic... Un moment le-au avut în mână, după 1829, și le-au dat astfel de administrație, care să le asigure influența și să prepare calea pentru anexarea definitivă, căci n'a trecut desigur prin mintea celor de atunci, că ar putea veni o vreme când aceste țerișoare le vor scăpa din mâni și se vor constitui în un stat independent, care să facă jocul rivalei din Apus.

Dar vremurile s'au schimbat cu o iuțală uimitoare și în Balcanii râvniți de Ruși s'au constituit state slave,

cari vor o vieță proprie și cari formează împreună cu România o barieră, peste care nu va putea trece niciodată colosul dela Nord. Astfel Rusia a fost silită să renunțe la visul ei secular de expansiune în Balcani și nu mai are alt ideal decât libertatea strămtorilor, libera trecere prin Dardanele a flotei sale, închisă până acum în apele Mării-Negre. Astăzi nu mai există om politic serios, care să mai creadă în posibilitatea realizării testamentului lui Petru-cel-Mare și diplomația rusească a abandonat vechea țință de expansiune teritorială și nu urmărește în Balcani decât influență politică și libertatea Dardanelor.

Astfel teama de acum câteva decenii de a nu fi înghițiți de colosul dela Nord a dispărut în fața imposibilității acestuia de a-și ajunge visul și a conștiinții naționale a popoarelor balcanice, cari râvnesc o vieță națională și cari vor face toate sacrificiile ca să-și asigure această vieță.

Câteva decenii cei dela Viena au ținut România sub presiunea „primejdiei rusești”, a fricei de a nu fi înghițiți de colosul dela Nord. Azi însă spărietoarea aceasta nu mai prinde și bărbații de stat ai României n'au putut să nu vadă comunitatea de interese ce ne leagă de vecinii de peste Prut, cu atât mai ales că nu s'a putut trece cu vederea divergența cu cei dela Viena.

Venirea Țarului în România înseamnă reluarea firului prieteniei celei vechi dintre Români și Ruși și asigurarea intereselor noastre, cari reclamă bune relații cu puternicii vecini, în cari vom trebui să vedem pe sprijinatorii noștri cei mai zeloși. Legătura de înrudire dintre Casa Domnitoare a Țării românești cu Țarul va cimentă această prietenie cu aliații noștri dela 1877 și va stabili între Petersburg și București o legătură, care să asigure realizarea intereselor noastre vitale, cari nu pot căpăta ființă decât prin prietenie cu cei de peste Prut. Căci poziția geografică a țării noastre e astfel că nu putem face nici o mișcare ostilă Rusiei, care ne poate nimici cu ușurință toată munca din porturile Mării și prin Moldova ne poate ținea mâinile legate cu desăvârșire.

Prietenia cu Rusia ne asigură spatele și mâinile ne rămân deslegate pentru orice acțiune în Apus și în Sud, unde avem interese legitime de apărare.

Vizita Țarului e o dovadă de însemnătatea pe care a dobândit-o România în concertul european și formează începutul unei ere politice noi, de care se leagă speranța ridicării patriei noastre. Ea formează punctul inițial al unor noi îndrumări politice și al unor evenimente, cari vor fi hotăritoare pentru constituirea unor state pe baze moderne și a asigurării păcii, atât de mult dorită de toate popoarele civilizate. Vizita Țarului e astfel un eveniment cu caracter istoric universal.

I. Ursu.

Literatură.

I.

Ossian.¹⁾

În istoria literaturii universale s'ar putea scrie, în loc de un capitol intitulat Ossian, o comedie minunată: „Un Homère malgré lui“. Și această comedie ar fi cu atât mai interesantă și mai spirituală, cu cât, alături de eroul principal, James Macpherson, ar figura Napoleon, Goethe, Byron, Chateaubriand, Lamartine, etc.

Cetitorii ei ar înțelege că și geniile sunt supuse aceluiași fenomen sufletești ca și „mulțimea“, că și asupra lor, un nume celebru are o influență miraculoasă. Dar, mai presus de toate, ar căpăta, din această comedie, o învățătură aducătoare de melancolie: gloria poate fi o nălucire, geniul ceva relativ, iar judecata omenească așa de șubredă, încât ea poate fi stăpânită veșnic de amăgire.

Pe vremea lui, Ossian a produs o adevărată revoluție în literatură. Precum în urma revoluției franceze se sădeau arbori pe coroana cărora se așezau scufii roșii și se numeau arborii libertății, tot astfel, oameni de treabă cari citeau pe Ossian se îmbrăcau în costumul eroilor caledonieni, aprindeau câte-un brad ori alt arbor și dansau în jurul lui, cântând din ghitară, ori din cimpoi. Petrecere ossianică!

Până într'atât se autosugestionase lumea cu acest Homère nordic.

Macpherson a jucat admirabil pe „Un Homère malgré lui“ și cineva a spus că numai pentru faptul că a putut să reziste tentațiunii unei glorie așa de strălucitoare și când toată lumea cultă se prosternă în fața lui Ossian, el s'a putut abține de a nu striga: „eu sunt Ossian!“, numai pentru faptul acesta e genial. (Să mă ierte d-l Mihail Dragomirescu dacă, fără să vreau, îi periclitez paternitatea afirmației că d-l Davila ar fi genial numai pentru faptul că a păstrat niște versuri de efect — cari n'ar fi scrise, după cum șoptesc unii, ca și întreg Vlaicu-Vodă, de d-Sa — și le-a adăugat abia la a doua ediție a operii).

El și-a început rolul foarte timid. După ce publicase câteva poeme sub propria lui semnătură — cari nu fuseseră luate în seamă absolut de loc, — a scris „Moartea lui Oscar“ pe care a citit-o unui prieten, Home, spunându-i, că e un cânt vechiu pe care l-a cules „din gura“ (vorba folkloriștilor noștri) unor bătrâni din munții Scoției. Home s'a entuziasmat până să-și piardă mințile și a conjurat pe Macpherson să despoaie „gurile“ tuturor bătrânilor munteni de astfel de comori. Poate că atunci a văzut Macpherson cât de mare e puterea misterului și ce influență poate să aibă ea asupra oamenilor. Un doctor, Hugh Blair, idealist și, ca toți scoțienii de pe vremea aceea, patriot exaltat, se asocia și el la admirația lui Home. Aceștia sunt cei dintâi cari silesc pe Macpherson să înceapă a joca serios rolul de „Un Homère malgré lui“.

¹⁾ Cele mai bune traduceri din Ossian le-a publicat d-l M. Beza în „Românul“.

Ei fac un sgomot enorm în jurul mării descoperiri a unei „Iliade“ nordice din care Macpherson găsisese ceva: „Moartea lui Oscar“. Studenții Edimbourg-ului ațâară spiritul public, advocații deschiseră o listă de subscripție, patrioții găsiră un prilej de a trimite săgeți „Englezilor“ ca unii al căror spirit n'a produs nimic mareț și aruncară anatema asupra acelora cari n'ar ajuta pe Macpherson să culeagă toate, dar absolut toate epopeele eroilor scoțieni. Se ținură întruniri publice, se deteră banchete și de pretutindenii se ridică o rugă către Macpherson: să plece degrabă și să caute epopea pierdută. Acesta, ca un fin psiholog, rezistă mereu, lăsa să fie rugat cât mai mult.

Rugămintea și neliniștea poporului au fost însă răsplătite. Macpherson a plecat în „Highland“ și în timp de patru ani a adus nu numai un poem epic, ci două!

În anul 1761 apărea „Fingal“, epopee în șase cânturi, iar în 1762 a doua epopee „Temora“, în opt cânturi. Aproape nouă mii de versuri, „compuse în vechea limbă „erse“ de către un erou poet, Ossian“, erau date lumii de către Macpherson, salvatorul lor!

Și întreaga Europă, cu geniile ei cu tot, s'a cutremurat în fața sublimului pe care îl vede în opera lui Ossian.

Acesta e unul din cele mai însemnate fenomene sociale pe care istoricii literari, istoricul civilizației omenești ar trebui să-l studieze de aproape, căci în el stă explicația culturii unei epoci, el dă puțința să se simtă întreaga atmosferă de idei din Europa veacului al XVIII-lea.

Ajuns la o extremă saturație de raționalism, asfixiat de atmosfera „Enciclopediei“, intelectualul veacului al XVIII-lea s'a simțit înviorat când i s'a vorbit de munți, de izvoare, de flori, de eroi cari erau mai mult poeți decât eroi, de blonde cu chip de zână, cu ochi plecați spre a ascunde nevinovăția sufletului din adâncul căruia pornia lumina lor, ca cerul. Cugetătorii și artiștii Europei din vremea aceasta erau ca niște curtezani cari au îmbătrânit în sălile de baluri și de serbări galante, cari au admirat fețele pudrate, ochii creionați, perucile frizate ale doamnelor; erau cu cili vibratili încărcăți de parfumuri amețitoare. De aceea au rămas uimiți în fața lui Oscar, Temora, Corona, Fingal, Malvina și a întregului cortegiu Ossianic. Aceste personaje aduceau cu ele ceva din frumusețile naturii, din nevinovăția feminină, din mormurul izvoarelor, din freamătul codrilor ninși de argintul lunii, din scânteietoarele oglinzi ale lacurilor.

Nu erau lucruri extraordinare în aceste poeme. Ele însă erau ca o ușă deschisă puțin de tot, lăsând să vină o ușoară undă din divinul parfum al câmpurilor și pădurilor, lăsând ochiului minții puțința de a întrezări o lume nouă, plină de viață și de farmec. Nu frumusețile din poemele lui Ossian exaltău omenirea cultă, ci visurile ei proprii, visurile acestei omeniri cari se reflectau în „Ossian“, ca într-o oglindă miraculoasă.

Macpherson știuse să învelească toate aceste poeme într-o formă misterioasă, într-o limbă plină de arhaisme,

cu fraze scurte, cu oarecare „rebut”, încât să semene cu o limbă vorbită de vechii caledonieni. Dar ceea ce nu putuse el născoci, ceea ce era imposibil de născocit, e sufletul eroilor și eroinelor din poemele lui Ossian. Sunt acolo suflete de barbari generoși, humanitari, ba n'am greși prea mult dacă am spune că sunt chiar puțin puritani. Fecioarele nu sunt pline de vieață sălbatecă, păgâne în iubire și în ură, cum s'ar cădea să fie niște barbăre, ci ele sunt vapoase, fidele, imaculate, ceva care s'ar apropia de idealurile unui puritan mai puțin pătruns de spiritul acestei doctrine. Barzi, ca vechii skalzi ai Nordului cu soarele rece, dăngănesc din harpele lor în inima pădurilor, atârnați uneori, cu harpe cu tot, de crengile copacilor. Fantome, ninse de argintul Lunei, apar când și când, aducând cu ele ceva din lumea misterelor.

Sunt și lacrimi în aceste poeme, multe de tot chiar. Iată dar toate elementele cari puteau da aripă visurilor, cătră o altă lume, decât aceea care gemea de reumatismul raționalismului. Aci credem noi că stă toată explicația admirației generale de care s'a bucurat Ossian și tot aci e și puterea cu care el a influențat, ce zic, a determinat un nou curent în literatura lumii întregi. Cine știe ce direcție ar fi luat literatura, dacă n'ar fi apărut Ossian. Iacă dar un bun exemplu, când o cauză mică produce efecte foarte mari.

Ossian arată doar o cale și aceasta era, pentru Chateaubriand, „o notă necunoscută până aci, adăugată la cântecul Muzelor”. Influența lui asupra operilor marilor scriitori cari umpleau de strălucire veacul al XIX-lea e vădită.

„Atala” ar fi putut face parte din cortegiul ossianic, ar fi putut chiar sta în fruntea lui, dându-i mai multă poezie.

Pentru acest dar pe care Macpherson îl dăduse omenirii, el s'a bucurat de cea mai mare cinste care s'a făcut vreodată unui scriitor pe pământul acesta, unde ne-am obișnuit să vedem pe cei mai aleși suferind de ingratitudine. Poate că asta e o dovadă că Macpherson n'a fost un geniu.

Născut la 1738 (data nu e definitiv fixată) într'un ținut sărac din Scoția, James Macpherson era destinat carierei preoțești. Pe când făcea studiile universitare a scris câteva cânturi, a avut oarecare succese ușoare cari l-au făcut să lase studiile clericale. A fost apoi învățător la o școală rurală, în Ruthven, iar mai pe urmă preceptorul copiilor unui bogat.

Mai târziu, când toată lumea se prosternă în fața lui Ossian, va fi gândit Macpherson, care ajunsese deputat în camera comunelor, avea posturi și subvenții enorme, incasa rente dela un bogat din Indii, primise titlul de baronet și pe acela foarte apreciat în lumea aceasta de „milionar”, — cât de naivă e omenirea!

Rolul de „Un Homère malgré lui” și l-a terminat într'un castel magnific din Belville, în Scoția de sus, luptându-se, desigur, cu sine însuși pentru a înlătura tentațiunea cununei de lauri pe care ar fi dorit s'o poarte măcar în ultima zi a vieții sale nemascat în Ossian. Și a învins această tentațiune, ba ceva mai

mult: a dat o ultimă replică minunată, lăsând prin testament o sumă însemnată unui prieten care să publice dovezile de existența lui Ossian! Dovezile cari nu erau, n'au avut de unde să apară.

În catedrala dela Westminster (Londra) stă monumentul lui Macpherson alături de Milton și de Shakespeare.

Acum s'a dovedit definitiv că Ossian n'a existat niciodată, cu tot potretul „eroului poet” pe care îl publicase Macpherson în ediția a doua a epopeelor sale. Lumea a uitat cu totul pe Oscar și Malvina, (un mare bărbat al Franței se entuziasma când se dăduse numele de Oscar unui prinț suedez, mai târziu regele Oscar) Agandecca, Fingal, Temora și se pare că nici observația ironică a lui Taine: „Un Ecosais homme d'esprit, qui en avait trop, fabriqua un Homère celtique qui, avec Oscar, Malvina et sa troupe, fit le tour d'Europe et finit, en 1830, par fournir des noms de baptême aux grisettes et aux coiffeurs” nu se mai potrivește. Nici nume de botez nu mai furnizează bietul Homer celtic.

Se poate oare ca sublimul să dispară, petrecut de ironie? Dacă ar fi fost sublim în Ossian, ori dacă acest sublim n'ar fi atins și el de ucigașa relativitate!

Londra.

D. N. Ciotori.

II.

„Domnul notar” încriminat.

Volumul d-lui Goga „Domnul notar” într'o bună zi a fost confiscat în toată țara ungurească. Nu multă vreme după acest act de civilizație polițienească, procurorul a citat pe autorul piesei la parchet pentru crima „agitației împotriva națiunii”. Autorul e dus din Sibiu. Se plimbă pe coastele dalmatine, albaneze, prin Grecia și Egipt. Habar n'are ce-l așteaptă acasă.

În fața acestui proces intentat de justiția ungară, piesa d-lui Goga dobândește o nouă notă de actualitate. La proces îi profeșim chiar un succes cu mult mai mare, decât cel pe care l-a avut pe scena „Teatrului Național” din București. După procesul dela Sătmăr, acesta va fi al doilea din era împăcării, care nu se intentează indivizilor ci neamului nostru din această țară. Justiția ungară ține cu orice preț să ne arete, că nu avem deplină libertate nici în templul credinței, nici în cel al artei, dacă atât credința cât și arta izvorăsc dintr'un suflet românesc.

Piesa „Domnul notar”, care mai presus de toate a avut marele merit de a trezi interesul fraților din România față de mizeriile ce le îndurăm dela o stăpânire străină, la proces va pune în discuție mai ales două probleme interesante: 1. Cum pot scriitorii unguri să-și bată joc de neamul nostru fără să fie pedepsiți (de ex. „Elnémult harangok”, „Meddő küzdelmek” și altele)? 2. Care sunt granițele unui scriitor român din Ungaria în tratarea subiectelor ce și le alege?

A face proces autorului pentru o piesă inofensivă ca „Domnul notar” și a-l condamna înseamnă a condamna toate subiectele naționale din trecutul nostru, înseamnă a izgoni din literatura românească născută

pe acest pământ cea mai frumoasă și mai eroică parte a sufletului românesc și mai înscamnă a expatria pe toți scriitorii noștri, cari vreau să aibă libertate măcar în artă. Și atunci ce *patrie* mai poate fi Ungaria pentru noi?

Știm, că n'a apărut de mult carte, care să fie cumpărată și citită ca „Domnul notar”. Ceeace dovedește, că ea a fost scrisă din și cu sufletul nostru. Ea e deci a noastră a tuturor și când i se face proces d-lui Goga, se face neamului nostru întreg. La acest proces va trebui să mergem deci cu toții, ca să ne ascultăm osândă.

Frații noștri din România liberă au sărbătorit nu pe Goga, autorul piesei „Domnului notar”, ci pe solul sufletului românesc ce le-a desvăluit un colț al vieții noastre de robi. Ei vor ști să stea alături cu noi și când ni se va rosti osândă pentru îndrăzneala ce-am avut-o de a ne spune durerile prin rostul unui poet.

Așteptăm deci procesul!

15 Maiu n. 1914.

T. Codru.

Vieța socială și culturală.

Congresul Uniunii femeilor române.

În zilele de 8 și 9 Iunie, reuniunile femeilor române din deosebitele noastre centre românești s'au întrunit — la Sibiu — prin delegate, la al doilea congres al Uniunii lor înființate, anul trecut, la Brașov.

În cadrele obișnuitelor serbări dela întrunirile noastre culturale — seară de cunoștință, banchete, concerte și reprezentații teatrale — și congresul Uniunii femeilor române a urmat ordinea celorlalte congrese ale noastre („Asociația” și „Fondul de teatru”), ținând două ședințe, cu discuții, propuneri și hotărâri prezentate de deosebitele comisii, și cu două conferințe publice (dintre cari una rostită de un bărbat, firește, modest și sfios... ca o fată mare. Poate asemănarea aceasta va justifica admiterea lui).

Încolo, dacă pe tribună n'ai fi zărit agila prezidentă a Uniunii, pe d-na Maria Baiulescu (al cărei discurs de deschidere, ținut la un nivel înalt și rostit cu multă vervă, a fost des subliniat de aplauze), încunjurată de membrele comitetului central — n'ai fi putut să-ți închipui, că aziști la un congres de ființe pe cari ne-am obișnuit să le... cuprindem sub denumirea de „sexul slab”, — atât de cumiști și bine chibzuite au fost discursurile și hotărârile ce s'au luat.

Amănuntele serbărilor, discursurile și hotărârile se vor putea ceti în presa cotidiană. La locul acesta vom stăru numai asupra importanței pe care o poate avea și o are congresul în și pentru frământările noastre de ordin național.

Importanța aceasta nu o vedem, însă, nici în faptul organizării unei centrale (noi suntem atât de ahiați de-a organiza... pe hârtie, încât am ajuns să organizăm chiar cea mai adorabilă desorganizare...

în presă), nici în hotărâri, fără îndoială salutare și inspirate de cele mai bune intenții, pentru că tot ce s'a discutat și s'a hotărât la congres s'a putut discuta și hotărâ, ba s'a și discutat și hotărât și de singuraticile reuniuni în particular.

Importanța congresului o vedem în faptul tinerii lui, în faptul, că și acest congres a fost o manifestare a ideii unității neamului românesc, care pătrunde tot mai adânc în suflete și sapă acolo patul pentru o nouă mentalitate... românească. Importanța congresului o vedem în faptul, că și el este un semn, un produs, al marei schimbări ce s'a desfășurat și se desfășoară în viața noastră subconștientă. Fără această schimbare prevestitoare de vremuri nouă nici n'ar fi putut prinde rădăcini idea Uniunii, care, fără îndoială, a pornit dintr'o inițiativă particulară și a fost chibzuită ani îndelungați — dar fără această schimbare n'a putut incolți.

Sufletul românesc este astăzi stăpânit, mai lămurit sau mai puțin lămurit, de idea unității neamului românesc în așa măsură, încât ne face, în mod mai mult sau mai puțin conștient, să dăm tuturor străduințelor noastre un caracter de concentrare, de unitate. Nu ne putem totdeauna da seama de ce ne sunt simpatice acțiunile aceste de concentrare — dovadă, spre pildă și congresul sportiv dela Orăștie — dar le aprobăm, le acceptăm pentru că viețuim, inconștient, sub stăpânirea marei idei a unității, a unității neamului românesc.

Dacă până acum încercările noastre de organizare națională nu au dat rezultate mari (pe cari nici n'avem dreptul să le așteptăm dela o acțiune pornită mai mult pe dibuite), este a se atribui în oarecare măsură și faptului, că idea unității este pentru marea mulțime — nu înțeleg sub „marea mulțime” păturile noastre țărănești, ci, dimpotrivă, pătura noastră cărturărească influențată de mediul străin, în care a fost condamnată să trăiască — numai un patrimoniu de curând moștenit pe urma unor evenimente politice.

Tot ce este și se manifestă, este și se manifestă din anume cauze. Instituțiile omenești nu pot să schimbe spiritul public, pentru că ele însele sunt o expresie a acestui spirit. Dimpotrivă, când din oarecare cauză, spiritul public se schimbă, aceste instituții trebuie să se potrivească și ele noilor curente.

O idee ajunsă patrimoniul unui popor întreg, fermentează viața lui sufletească și-i influențează toate manifestările, creând un nou „spirit public”. Și o astfel de idee nu poate să moară până nu-și ajunge triumful.

Iată de ce-i dăm congresului femeilor române o importanță psihologică: ne dovedește că și în sufletele femeilor noastre cărturare s'a sălășluit idea unității neamului românesc.

*

Câteva impresii. Asupra întregului congres al femeilor, la început, plutea o atmosferă de sfială. Doamnele se simțeau jenate de rolul ce trebuiau să-i aibă, iar pe buzele bărbaților pluteau zâmbete ironice de neîncredere. Ici-colo zăriați câte o figură gravă, cu fața netezită de briciu, cum se crede a fi stălpul

„Uniunii”. Multe dintre congresiste au venit însoțite de capul familiei. Oricum, unde-s doi puterea crește. Doamnele din Brașov ni s'au părut nu numai cele mai elegante ci și cele mai independente, mai conștite de ceea ce vreau să facă. S'au prezentat foarte bine, dovedind că „Uniunea” e încredințată în mâni destoinice. Prezidenta, d-na Baiulescu, s'a remarcat ca o ființă superioară. Discursul de deschidere a întrecut așteptările tuturor. Bogat în idei și îngrijit ca formă a robii și însuflețit întreg congresul. Mulți bărbați ar putea învăța arta oratoriei dela d-na Baiulescu. Unii i-au propus chiar și un mandat de deputat, când parlamentul va primi proiectul comitetului nostru național. Celelalte doamne cari au luat cuvântul — au fost foarte puține — de asemenea s'au nizuie să fie la înălțime. Domnișoara Stratilescu, secretara societății „Unirea educatoarelor române” din Iași, a ținut, după închiderea congresului, o cuvântare, în care a accentuat o mulțime de probleme, punându-le în lumina nouă a sociologiei, neobișnuită în Ardeal. Nu o spunem ca o critică ci ca o constatare, că congresul femeilor a suferit de boala tuturor întrunirilor noastre: de lipsa unei înțelegeri mai adânci a chestiunilor sociale și culturale. Această înțelegere mai adâncă fără o cultură sociologică și socialistă nici nu se poate închipui. Aceasta e adevărata cauză a anemiei intelectuale dela adunările noastre. La congresul „Uniunii” s'a accentuat cu drept cuvânt că în viitor femeia să nu fie o păpușă ci o ființă cu preocupări intelectuale mai intensive și cu o cultură întinsă. Dar cum să-și câștige femeia această cultură? Iată o problemă dela a cărei rezolvare depinde întreaga activitate a „Uniunii” și viitorul poporului nostru. Noi credem că educația din școalele de fete de astăzi nu e corăspunzătoare. Vorbim, bineînțeles, de clasa cărturarilor, fiindcă educația țărănimii trebuie și aici judecată din punctul ei de vedere.

Congresul femeilor din Sibiu trebuie considerat, însă, numai ca un început. Avem cele mai bune nădejdi, că în viitoarele congrese problemele „Uniunii” se vor lămurii și se vor limita. Munca ei culturală va trebui să meargă mână în mână cu a „Asociațiunii”, fiind două însoțiri, cari se completează.

Noi vom avea ocazie să revenim asupra câtorva chestiuni slevate la congres.

*

D-nul Dr. Nicolae Bălan, profesor la Seminarul Andreian, a ținut o conferință despre importanța educației religioase, iar d-șoara Valeria Greavu, directoara internatului școalei civile de fete a „Asociațiunii”, a vorbit cu pricepere despre gospodăria și industria casnică. Ambele conferințe au tratat subiecte, cari interesau de-aproape pe membrele întrunite la congres.

*

Din prilejul congresului au fost două concerte. La dorința publicului „Reuniunea de cântări” a repetat Requiemul de Verdi, de astădată sub conducerea d-lui Novak. A fost tot așa de reușit ca și prima oară. Al doilea concert a fost al d-nei Lucia Cosma și Ionel Crișan. D-na Cosma cu figura d-sale distinsă și cu

vocea d-sale îngrijită a făcut ca în totdeauna cea mai bună impresie, iar d-l Ionel Crișanu a cântat cu temperament și cu simț artistic. Amândoi cântăreții au fost răsplătiți de public cu aplauze entuziaste.

*

Marți seara, un grup de diletanți români a reprezentat pe scena teatrului orașenesc puternica dramă alui Björnson „Falimentul”.

Sub conducerea regisorului Iuliu Enescu, diletanții noștri s'au străduit să împărtășească publicului emoțiile sguuitoare ale conflictelor sufletești ce se desfășoară în această piesă. În parte au și reușit. În deosebi trebuie să remarcăm jocul domnișoarei Sofia Moiesescu, care s'a dovedit par'că anume creată pentru scenă. Alături de ea s'au distins d-șoara Valeria Greavu și d-na Doboie și d-nii Iuliu Enescu și Sofroniu Roșca.

A plăcut mult mai ales actul al doilea, cu scena banchetului.

O piesă mai ușoară, cu mai multă acțiune, poate ar fi corăspuns mai mult atât diletanților cât și — publicului.

*

Congresul „Uniunii femeilor române din Ungaria” ținut în Sibiu se poate deci considera ca o manifestație culturală de cea mai mare importanță. Viitorul va dovedi, dacă femeile noastre vor putea rezolva problemele grele ce cad în sarcina lor.

Educație, Școală.

Sașii și legile școlare.

S'a spus adeseori, că legile cele mai bune nu contribuie la progresul țării și fericirea neamurilor, când ele nu se execută. Dimpotrivă, pe lângă multele scăderi ce rezultă din această inexecutare, acest procedeu sdruncină orice credință în simțul de datorie al organelor statului.

În aceeaș măsură ne simțim jigniți, când la executarea legilor, se aplică două măsuri, cu deosebire când legea este rea. Căci atunci se revoltă în noi sentimentul dreptății, batjocorit și palmuit chiar de forurile încredințate cu puterea executivă. O dovadă o avem și pe teren școlar. Legile dela 1907 și 1913 nu se execută la fel față de toți susținătorii de școale. Pentru unii are să fie respectată și ultima cirtă a legilor, iar pentru alții litera lor rămâne „moartă” făcându-se abateri și concesiuni adeseori atât de liberale și de largi, încât pentru ei multe dispoziții devin — așa ca din senin — neexistente.

Iată-i d. p. pe „jupânii” Sași. Primejdia, care s'a descărcat asupra școalelor noastre la 1907 și 1913, amenințând sufletul și cultura românească cum nu s'a mai pomenit în istoria sbuciumărilor noastre, pe „funogii” satelor săsești i-a lăsat cu totul reci. De ce? Căci oricât de bine ar sta biserica și poporul săsesc

sub raport economic, totuș legile menționate au impus astfel de sarcini, cari trebuie să pună pe gânduri și pe susținătorii de școale mai bogați. Cu atât mai vârtos legea școlară din 1913, care a ridicat salariile învățătoresți până la suma finală de Cor. 3200 anual.

Ei și cu toate acestea, Sașii au trecut cu un zâmbet ușor peste campania noastră îndârjită și înălțătoare dela 1907. Ei știau dintr'o experiență de veacuri, că în executarea legilor guvernul are toată puterea; astfel raporturi de prietenie — fie și numai aparentă — cu acest detentor al potestății pot înlătură multe primejdii și în aceeași vreme pot aduce neprețuite foloase. Așa au ajuns „jupânii” să facă politică guvernamentală și 'n apele ei turburi îi vedem scâldându-se până 'n ziua de azi. Este, ce-i drept, și murdărie în apa aceasta, dar ea asigură în schimb dreptul la buget. Și când te-ai constituit odată bugetofag, anevoie te mai lipsești de acest deliciu.

Știți „pofa vine mâncând” și astfel vor trebui să răsară zeci de Brandschi, ca poporul săsesc să iasă din rătăcirea de azi când se dă legat în cătușile, „ideii de stat național maghiar unitar” de dragul „darurilor danaice” atât de primejdioase pentru viața morală a colectivității. Favorurile stăpânirii curg gârlă pentru Sași. Nu există teren al vieții publice săsești, unde să nu te împiedeci de mâna largă și ocrotitoare a „crăiescului gubernium”. Comerțul, industria, meseriile lor sunt susținute în mare parte cu „galbini” din vistieria țării.

Dar nicăiri nu se manifestă în măsură mai „croesiană” munificența guvernului ca pe teren cultural. Ne aducem aminte cum în anii trecuți li s'a dat numai pentru renovarea alor 2—3 licee săsești, vreo 4—500,000 cor. Iar cei dela Sighișoara au primit exclusiv pentru ridicarea unei săli de gimnastică o sumă ce trece peste 100,000 cor., așa încât se povestește că înșiși localnicii Sași au rămas buimăciți de iubirea „morbida” a stăpânirii. Și așa primesc an de an sute de mii de coroane, fără nici o condiție umilitoare pentru instituțiile și cultura lor națională. În același timp am cerut și noi ajutoare pentru complectarea liceului din Brad și ridicarea „Seminarului Andreian”. Și ministrul (din guvernul pacificatorului Tisza) a răspuns, că acordă ajutor, însă sub condiția maghiarizării învățământului în studiile principale. Am refuzat, nu fără a sublinia procedeuul urmat față de Sași.

Știind pe ucenicii lui Honterus atât de bogați, aveam credința, că școalele primare săsești, vor fi întreținute exclusiv din mijloace proprii, cu atât mai mult, că legea școlară din 1907 impunea condiții grele aceloră cari apelau la subvenția de stat. Dar ne-am înșelat. Căci deși Sașii au numai 266 de școale primare, totuș ei nu jertesc tot ce pot pentru existența lor, ci primesc și aici ajutorul guvernului. Și să vedeți încă forma, în care vine această subvenție. Ea constituie în adevăr o revelație, vrednică de reținut și de discutat.

„Taina” a fost dată în vileag în ziua Paștilor românești (interesantă coincidență!) de către preotul

A. Schullerus, un fruntaș al Sașilor din Sibiu. Anume în ziua numită s'a ținut celebra adunare electorală, în care politica oficială săsească a suferit o înfrângere rușinoasă prin pășirea bărbătească a deputatului R. Brandsch, ieșit din partidul guvernamental. În această adunare numitul preot a ținut o lungă vorbire în cadrele căreia a spus și următoarele lucruri: „Mai departe școalele noastre au scăpat de ingenunchiarea, care le amenință. Ele primesc subvenția — care de obicei se obține numai cu prețul expunerii lor în mâinile organelor de stat — fără nici o condiție păgubitoare. Deputații noștri au fost chemați la discuția legii din 1907 încă înainte de-a fi văzut proiectul de lege lumina zilei. Și paragraful respectiv, care eliberează școalele noastre de sclăvia în care le apucă subvenția de stat, a fost satorit în acord cu autoritățile săsești școlare și bisericești. Trebuie să combatem părerea, că sprijinul acesta ar fi un bagatel, pe care nu l-am putea primi fără să roșim. În exigențele avansate de azi, noi nu ne putem lipsi de el, fără a pune noi sarcini grele pe credincioșii comunelor noastre. Deja acum am avea un deficit de vreo 18,000 cor. dacă n'am lua în considerare acest ajutor (al statului).”

Subvenția aceasta revine însă colectivității, fără ca ea să fie silită a împlini condițiunile grele împreunate cu subvenția. Căci chestiunea s'a regulat în tăcere astfel, încât în legea respectivă paragraful respectiv a fost satorit așa, că școalele cari au un alt sistem de salarizare decât școalele de stat, sunt scutite de îndatoririle citate mai sus” (cf. „Sieb.-Deutsches Tageblatt” Nr. 12245/1914).

Din aceste destăinui, despre al căror adevăr n'avem nici un motiv să ne îndoim, putem cunoaște starea privilegiată a școalelor săsești, acordată cu totală înlăturare a legilor în vigoare.

Astfel aflăm, că dispozițiile draconice ale legii Apponyi cari sugrumă școalele noastre, pentru cele săsești nici nu există. Învățătorii sași sunt independenți față de inspectorii regești și alte organe ale statului, ei nu sunt datori să îplinească nici una din poruncile, cari fac să sângereze școalele noastre; §§-ii 19 și 22 cu învățarea limbei maghiare și procesul disciplinar pentru negligența ei, rămân fără nici o valoare; școala săsească este scutită de veninul săgeților apponyiane, căci „în tăcere” guvernul le-a destinat pe toate pentru alte trupuri mai robuste decât ale „funogilor” lungi și deșirați.

Dar nu numai atât. Pe lângă aceea că școalele lor sunt scutite de primejdia maghiarizării, mai primesc și bogate subvenții dela stat. Ca să fie însă înlăturat amestecul guvernului în afacerile școlare, amestec ce-l asigură legea îndată ce o școală primește subvenție, s'a găsit și aici mijlocul de-a scăpa din situația umilitoare a robiei. Guvernul anume acordă permanent o mare subvenție învățătorilor sași, însă nu ad personam cum prevede legea, ci bisericii săsești. Aceasta are voie să dispună asupra subvenției, cum crede mai bine; și ea, după cât știm, o și dă învățătorilor.

Astfel ei „de facto“ primesc subvenție de stat, fără însă ca „de jure“ să fie siliți a împlini și condițiunile grele împreunate cu ea. Numai cine cunoaște bine chestiunile școlare dela noi, își poate imagina situația extrem de favorabilă ce rezultă pentru școalele săsești, din această stare de lucruri. În toate privințele Sașii sunt miluiții guvernelor. Cine a auzit sau a cetit vreodată dela 1907 incoace ca un învățător sas să fie tras în cercetare disciplinară și pedepsit pentru neglijență în limba maghiară? Nici unul. Deși se știe în toată lumea, că învățătorii sași sunt — cel puțin sub raportul limbei maghiare — cu desăvârșire inferiori învățătorilor noștri. Un inspector regesc povestea cum vizitând o școală săsească, a găsit stări sub toată critica la învățământul limbei maghiare. Babilonia conversației ungurești eră tot așa de oribilă la elevi ca și la învățător. Inspectorul arătând ministrului cazul, a cerut disciplinarea învățătorului în conformitate cu §-ul 22 al legii Apponyi! Știfi cu ce rezultat? În loc să fie disciplinat învățătorul sas, a tras scurta inspectorul regesc, căruia ministrul i-a dat înfruntare, că atinge chestiuni, cari n'au să fie remarcate de el, fiindcă nu se țin de competența lui.

Iată o situație, pentru care nu acuzăm pe vecinii noștri, ci condamnăm în modul cel mai categoric stăpânirea țării. Căci guvernul nu se conduce în executarea legilor de interesele generale ale cetățenilor, ci de considerații de politică meschină, de politică de partid, îndreptată spre acapararea și menținerea cât mai îndelungată a puterii de conducere. Astfel legile nu mai au semnificația morală superioară care li se atribue, anume de a asigura și facilita progresul obștesc al țării prin ocrotirea părintească a tuturor neamurilor, ci aceste legi sunt scoborite la simple arme politice, menite spre demoralizare, corupție și nedreptate. În chipul acesta se preface statul pentru unii în „mumă“, iar pentru alții în „ciumă“. De aceea întrebăm cu toată sinceritatea pentru ce se aplică două măsuri în executarea legii școlare din 1907, favorizându-i pe Sași și gâtuindu-ne pe noi?

Ori spre a ne întări convingerea, că în Ungaria egalitatea civică și națională este o minciună tot așa de mare, ca și aceea a vesteii „libertăți ungurești“?

Permanențând guvernele noastre sistemul acesta de cea mai odioasă nedreptate, nu-i mirare dacă nici după fărâmiturile de drepturi ce ni se pun în vedere de guvernul pacificator cu atâta sgârzenie tremurătoare — nu se va scobori în rândurile noastre sentimentul mulțumirii și încrederii roditoare.

Dr. M. Crăiniceanu.

Scrisori din Paris.

Activitatea franceză.

...„E un bătrân mărunț, zâmbitor, care e voios că predă istoria. Părul alb, lungile favorite ca zăpada din jurul feței rase, mersul greu, gestul domol vorbesc de-o vârstă înaintată... Dar lumina din privire,

vioiciunea graiului protestează...“ Iată ce scrie „Figaro“ despre d-l A. D. Xenopol. Eminentele calități ale bătrânului savant i-au fermecat pe Francezi; deasemeni, și mai ales, munca sa neobosită, perseveranța și pasiunea cu cari predă studiul, care i-a dobândit o celebritate europeană. Francezii regăsesc într'ânsul pe unul de-ai lor.

Orice vizitator al Parisului, dotat cu spirit de observațiune și de comparațiune, este izbit de vioiciunea care-i caracterizează pe bătrânii marelui oraș. Lăsăm la oparte femeile, cari ar putea fi suspectate, că recurg la artificiiile toaletei spre a-și acunde vârsta, și vorbim numai de bărbați. Îi vezi cu părul, mustățile și cu barba albe ca neaua, dar sprinteni și tinerești în mișcări, limpezi și vioi la vorbă, sonori la răs, cu privirea clară, nobilă și pătrunzătoare. Pe fețele lor bine păstrate, carnea în cantitate mai degrabă redusă, nu dă aparența de moliciune veștedă și tristă a senilității degradate. Mușchii lor păstrează încă elasticitate, jocul plămânilor lor e degajat. Bătrânețea lor e tinerească din punctul de vedere fizic, ca și din cel moral. Ei continuă să muncească regulat și activ în carierele unde persistă. Și munca lor, fiind întreprinsă nu numai din necesitate, dar și din plăcere, este lipsită de antipatica nuanță a pedantismului.

În Paris, orașul splendeii prin excelență, în Paris, metropola bogăției, a plăcerilor și a ispitelor de tot felul, mortalitatea este relativ foarte mică, iar bătrânețea e activă, surizătoare și vioaie. Care credeți că este explicarea acestui adevăr cu aparență așa de paradoxală? O găsim numai în existența cumpătată a parizianului, în disciplina necurmată la care-și suptune el activitatea.

Că parizianul este omul cel mai sobru și cel mai igienic din Europa e o constatare pe care au făcut-o toți acei cari-l cunosc. Se vorbește în străinătate de misterul nopților pariziane cu saloanele de dans, cu sălile de petrecere, cu orgiile de șampanie, cu cortegiile scânteietoare de femei frumoase și ațățătoare. Ori, parizianul își vede ziua de treabă, iar seara se culcă de vreme — în orice caz nu trecut de miezul nopții. Vieța de noapte putem spune, că e neînsemnată la Paris. În cartierele burghezești și uvriere, când trece de ceasurile douăsprezece, străzile sunt aproape deserte. Lumină, cântece, șampanie și restul nu există, noaptea târziu, decât în localurile de petrecere frecventate de streini. Căci, aceia cari compun vieța nocturnă a Parisului sunt streinii. Parizienii propriu ziși își văd de odihnă prin casele lor.

Ziua ei muncesc. Munca e pentru ei sinonim cu a există. Ea e săvârșită cu măsură, cu limezime, cu regularitate și cu plăcere. Ea e serioasă și rodnică. În tot ce face, Francezul pune vioiciune și grație, adecă exclude pedantismul. Activitatea lui nu e arogantă, după cum nici filozofia lui nu e puritană. Și imi închipuesc, că cea de a doua curge din cea dintâiu. Un popor nu-și orânduiește niciodată existența după teoriile filozofice, cari îi convin, ci dimpotrivă, filozofia pe care o preferă nu e decât rezumatul spiritual al activității lui practice.

*

Sunt puține zile de când am lăsat din mâni „Introduction à la médecine expérimentale“, lucrarea măiastră a marelui Claude Bernard, și am rămas uimit de farmecul cu care expun oamenii de știință francezi materiile cele mai aride. Civilizația franceză este mai ales caracteristică prin grația, care circulă în elementele ei. Luați o lucrare științifică scrisă de un German eminent, comparați-o cu aceea a unui savant francez și veți vedea numai decât deosebirea dintre sufletul latin și cel german. Pe când la cel dintâi profunzimea nu exclude zâmbetul și grația, la cel de al doilea ea este seacă, brumoză și pedantă. Elementele sunt aceleași la amândoi; formele lor sunt diferite. Francezul preferă sinteza, Germanul nu face nimic fără lungimea și severitatea de expresii. Este neîndoios, că unul și celălalt procedă conform temperamentului lor. Dar ce este temperamentul decât expresia tradițiilor și-a educațiunii unui neam? Oamenii sunt pretutindeni dacă nu aceiași, cel puțin foarte asemănători între ei, dacă i-am lua în ziua nașterii lor. Ei cresc, se desvoaltă și trăesc însă, modulându-se după atmosfera în care se mișcă. Și atmosfera se compune din generalitatea și identitatea gesturilor, a vorbei și a moravurilor unui grup de oameni viețuind în aceleași condițiuni de climă, de activitate și de graiu.

Generația tânără a unui popor păstrează apucăturile și mentalitatea generațiilor, cari i-au precedat, fiindcă ea se desvoaltă în același mediu fizic și moral. Cecace-i caracterizează pe oameni înainte de orice este spiritul de imitațiune. Un prunc de origine engleză bunăoară, dar născut și crescut în Franța, trăind numai printre Francezi și supus exclusiv influenței franceze, va prezentă în adolescența, tinerețea și vârsta lui matură temperamentul francez în toată plinătatea sa. El va vorbi, va gândi, va lucra ca oricare alt Francez. Atavismul său fiziologic abia dacă va mai există.

Îmi inchipuesc, că scriind cele de mai sus, nu m'am îndepărtat de subiectul acestui articol. El este continuitatea și vioiciunea activității franceze, așa de rău cunoscută de aceia, cari n'au vizitat Franța și cari s'au adăpat la izvoarele culturii germane. Este incontestabil, că Nemții diformează caracterul francez ori de câte ori au a se ocupa de dânsul. Una din enormitățile pe cari le susțin ei cu o gravitate vinovată, e calomnia, că Francezul nu e destul de muncitor. Și afirmarea aceasta e rizibilă. Francezii sunt cel puțin tot atât de muncitori ca și Germanii, dar munca lor e săvârșită fără ostentațiunea, rigiditatea și pedantismul anglo-saxon. Spiritul lor vioiu și inteligența lor intuitivă le ușurează mult sarcina. Munca lor devine, din această pricină, ușoară și plăcută. Într'ânsa nu observi greoaia tensiune a popoarelor anglo-saxone și totuși Francezii ajung la un rezultat identic ca fond și mai strălucit ca formă decât aceștia din urmă. Și activitatea lor în loc să-i sleiască și să-i ruineze, produce într'ânsii, ca să zic așa, o veșnică reîntinerire.

Ei au obiceiul, dar și plăcerea de a munci. Cu timpul lucrul devine o trebuință pentru ei — căci ce este obișnuința dacă nu un gest util sau plăcut, care

printr'o îndelungă repetiție, se prefăce în necesitate? Definiția aceasta ar explica indetul uimitoare și tinereasca activitate pe care o dovedesc în Franța savanții, scriitorii și artiștii, pe cari moartea îi surprinde mai întotdeauna în laboratoriile, cabinetele de lucru și în atelierile lor. Fără îndoială că o muncă statornică și fecundă se obține printr'o antrenare metodică. Dar nu trebuie ca această disciplină a activității noastre să fie considerată ca o sarcină grea, necesară și neplăcută. Să căutăm a munci nu numai cu seriozitate dar și cu gust. În acest caz munca noastră ne va deveni indispensabilă, plăcută și se va caracteriza prin grație și strălucire.

Pilda cea mai frumoasă o găsim la Francezi și la Români ca d-nii A. D. Xenopol și N. Iorga. La acești mari și neobosiți muncitori nu știm ce să admirăm mai întâi: rodnicia activității lor sau nesforțarea cu cari înving ei obstacolele cele mai grele. Și tocmai acestea sunt minunatele calități, cari i-au silit pe Francezi să aducă venerabilului membru corespondent al institutului din Paris elogiile cu cari am început acest articol. Ele sunt pe deplin îndreptățite.

Paris.

Adrian Corbul.

Artă.

Pictura A. Sale Principesa Maria.

Într'un număr trecut am pomenit că A. Sa Principesa Maria, moștenitoarea coroanei regale a României, e înzestrată cu un remarcabil talent artistic. Acum avem deosebita plăcere de a prezintă cetitorilor noștri câteva dintre lucrările A. Sale. Toate se disting prin simplitate și prin fineță în executare. Specialitatea A. Sale sunt florile, pe cari le știe zugrăvi cu gingășie, ca o bună soră a lor. Florile A. Sale trăesc, se desprind vii de pe pânză. Le întrebuițează foarte mult ca motive de decorație. În cartea de pergament, închinată soțului Ei, se găsesc cele mai fine probe ale talentului fermecătoarei noastre Principese. În România e și recunoscută ca o măiastră în această artă. D-l Tzigara Samurcaș spune că „Studiile coloristice ale Alteței Sale sunt prefăcute în armonizarea tonalităților și lucrate cu o virtuoză ușurință și siguranță; sub farmecul lor, în aparență ușor de dobândit, se ascunde o măiestrie cu atât mai savantă, cu cât e mai discretă“.

Subtilul simț decorativ al A. Sale îl întâlnim și în tronurile și dulapurile sculptate pentru minunatul său interior din palatul Cotroceni. Întreaga ființă a Principesei Maria e o fericită intrupare a frumosului. Chipul ca și sufletul o ajută ca să fie o zeiță a artei. Singură și-a creat la Cotroceni un templu, în care trăește fericită în mijlocul familiei, pe care o crește în religia artei.

Însemnări.

† **Pompiliu Eliade.** A încetat din viață unul dintre cei mai buni și mai iubiți profesori ai universității din București. Studiile și le-a făcut cu un strălucit succes la Sorbona, fiind și elev — primul dintre Români — al școlii normale superioare. Întors în România, a ocupat catedra de limba franceză, ținând cursuri de toată frumusețea. În seminarul de limba franceză condus de dânsul se învăța multă carte. Prietănia cu care se apropia de studenți, l-au făcut iubit, iar cunoștințele lui bogate și spiritul critic fin i-au asigurat stima elevilor săi.

Dintre lucrările lui cea mai importantă e influința franceză în România, pe care n'a putut să o termine decât în parte.

Criticile teatrale au atras repede atenția cercurilor artistice asupra lui, incredințându-i conducerea Teatrului Național. Dânsului i se datorește renașterea acestei instituții naționale.

În Pompiliu Eliade s'a stins un suflet distins și o minte bogată în cunoștințe.

Limba națională. Ministrul de instrucție al Ungariei, d-l Jankovich Béla, a îndrăznit să pună în vedere o mai mare libertate limbilor naționalităților în învățământul primar și secundar din Ungaria. A fost un pas îndrăzneț, pe care presa ungurească nu i-l poate ierta. Constituția ungurească a creat pe hârtie o națiune maghiară („magyar nemzet”), căreia aparțin toți cetățenii ungari. Această concepție hibridă întuneacă mintea fraților unguri. Iată cum argumentează unul împotriva lui Jankovich: „Cultură națională nu există fără limbă națională. Limba e chiar creațiunea cea mai caracteristică și cu adevărat icoana fizică, intelectuală și sufletească a acelei rase, care i-a dat ființă și care a făcut-o un mijloc al vieții sale. Elementele și construcțiile gramaticale și sintactice ale limbii sale le găsim în muzică, în arta decorativă, în logică, în obiceiurile și în caracterul său. Nimic în lume nu exprimă mai bine cultura unei națiuni ca limba ei... Limba e oglinda în care se vede viața unui popor sau unei națiuni, mai bine ca în istoria sa. Un popor, care și-a părăsit limba sau și-a neglijat-o poate avea cultură, dar aceasta nu e un bun creat și împrumutat... E cultură, dar nu e cultură națională, ci străină, care nu conservă ci distruge o națiune. Limba e senzațiunea culturai naționale, în constituția ei e trupul, iar în spiritul ei e sufletul culturai naționale... Cultura e limba, limba e națiunea și națiunea e totul” („Budapesti Hirlap” din 7 Maiu 1914).

Bine înțeles, că toate aceste adevăruri sunt valabile numai pentru națiunea maghiară, pe care Ungurii o identifică cu națiunea politică a nenorocitei lor concepții de stat. Aceleași adevăruri pentru națiunea română (pe care spre deosebire o numesc naționalitate) li s'ar părea absurdități, deși în toate discursurile ne asigură libertatea culturală.

Dovadă: în același articol se spune că chestiunea naționalităților din Ungaria nu e o chestiune de cul-

tură, cum social-democrația nu e o chestiune socială. Amândouă sunt chestiuni de putere.

Ba, bine că nu! Care chestiune nu e și de putere? Numai politicienii unguri nu vreau să știe acest adevăr elementar.

✽

Dela „Academia română.” Distinsul filolog, compatriotul nostru d-l Dr. Sextil Pușcariu, profesor la universitatea din Cernăuți, a fost ales membru activ al Academiei. Această alegere este recunoașterea muncii rodnice pe care a desfășurat-o și o desfășoară d-l Pușcariu pe terenul literaturii și științei române.

*

Tot în această sesiune și-a ținut discursul de recepție cel mai tânăr academician, d-l Dr. Vasile Pârvan, vorbind despre activitatea predecesorului său C. Ierbiceanu. I-a răspuns d-l Nicolae Iorga.

*

Premiile distribuite în această sesiune au fost de 19.000 Lei — împărțiți între 10 premiați.

Premiul „Asociațiunii craiovene” de 1500 Lei s'a dat pentru „Cartea de cetire cl. I. și II.” (școlile civile de fete din Ungaria) compusă de Angela Selăgian, Dr. V. Bologa și E. Precup.

Premiul Adamachi de 5000 s'a împărțit între d-nii Dr. Aristide Grădinescu (1500 Lei), Silvestru Moldovan (1000 Lei pentru scrierile sale despre Ardeal), maiorul G. Negri (1500) și P. N. Angelescu (1000) pentru „Cooperația și socialismul în Europa”.

Premiul principesei Alina Știrbei (8500 Lei) a fost acordat d-lui Victor Lazar pentru lucrarea sa (în manuscris): „Principiile morale și creștinești, de cari trebuie să se conducă părinții în educația copiilor lor”.

Premiul D. Constantinide de 4000 Lei s'a împărțit între d-nii: D. Pătrășcanu (2000 Lei pentru nuvelele „Timotheiu Mucenicul”), E. Lovinescu (1000 Lei pentru „C. Negruzzi — Vieța și opera lui”), M. I. Chirițescu (500 Lei pentru nuvelele „Răsăduri”) și Ion Al. George (500 Lei pentru volumul de poezii „Aquila”).

✽

Franța și România. Republica latină a Franței începe să se intereseze tot mai mult de celelalte popoare latine, între altele și de noi Românii, ramura mai izolată a trunchiului latin.

În afară de numeroase conferințe și articole despre România și Românii de pretutindeni, iată că o revistă franceză „Les annales des nationalités” își consacră trei numere (3—5) poporului român, publicând un strălucit articol al profesorului dela Sorbonă Ch. Seignobos, elogios la adresa Românilor, apoi articole de domnii N. Iorga, A. D. Xenopol, O. Densușianu, I. Tzigara-Samurcaș și alții.

Compatriotul nostru d-l Aurel Esca publică în același număr (în partea a II-a: Românii oprimați) un bine documentat articol despre situația economică a poporului român.

D-l Esca, care petrece la Paris pentru a face studii de economie națională, prin limpezimea expunerii

și seriozitatea gândirii în aprecierea situației economice dă dovadă că știe să-și dea seama și de importanța ideilor în luptele noastre economice.

✽

Poetul Caragiale. În afară de fabulele cunoscute, Caragiale a mai scris versuri, dintre cari au fost publicate chiar de cătră dânsul — fără iscălitură — în almanahul „Moftului Român”. Printre manuscrisele sale, cari mi-au fost puse la îndemână spre cercetare de cătră familia Caragiale, am găsit următorul sonet, care cred că va interesa pe cetitorii de literatură românească. (Ion Sân-Giorgiu).

Sonet.

Se zice și s'a zis că-i un secret
Al artei, să compui macame-arabe,
Să știi să faci o odă unei babe
Și fără fond să faci un bun sonet.

Deci vreau cu orice preț să fiu poet.
N'am fond precum vedeți — și versuri... slabe;
Și'njur și număr tropotând silabe
Și șterg mereu și șterg și merge 'ncet.

Opt versuri le-am făcut! Așa cu gluma,
Dar, stante pede, iată mai un vers,
O, de-aș găsi acum o rimă 'n uma!

Dar haid! Și fără rimă văd c'a mers...
Eu sute de sonete-ți fac acum!
Arhangheli trâmbițați prin univers.

✽

Caragiale.

Motive ale industriei casnice de broderii din Bucovina. Cetim în „Junimea Literară” din Cernăuți că d-l E. Kolbenheyer a publicat o importantă lucrare despre industria casnică din Bucovina, care în cea mai mare parte a ei e românească. Lucrarea a fost tipărită cu cheltuiala ministerului pentru lucrări publice din Viena. Autorul a adunat un material bogat în curs de mai multe decenii și a studiat amănunțit toate ramurile industriei casnice.

Am dori să vedem și noi lucrarea d-lui E. Kolbenheyer.

✽

Banca industrială. D-l Ioan F. Negruțiu, inginer în Blaj, stăruie pentru înființarea unei bănci, care să acorde creditele industriale necesare la înșghebararea unei industrii românești. Ideea e bună și credem că a sosit și timpul, când trebuie să ne gândim la desăvârșirea organizației noastre financiare.

✽

Domnul Goldiș a plecat dela „Românul”... Suntem informați din cel mai sigur izvor că din 31 Maiu st. n. d-l Vasile Goldiș nu mai este directorul „Românului”. D-sa a rămas numai conducătorul întreprinderii comerciale „Concordia”. Și de aici va plecă însă în scurtă vreme. Directorul, se zice, intermal al organului oficial al partidului este d-l Dr. Sever Dan, secretarul „Biroului central” înființat de curând la Arad. Nu înțelegem pentru ce se tăinuiesc aceste fapte de interes obștesc. Și nu-l înțelegem mai ales pe

d-l Goldiș, de ce ține să ia răspunderea pentru o gazetă pe care nu o mai conduce. Astfel de tainice stări de lucruri nu credem să mai fie în alte partide din lume.

✽

Lupta pentru limbă. Cetitorii desigur nu și-au uitat de manifestațiile ce le-au făcut studenții bucureșteni împotriva reprezentației unei piese franceze pe scena Teatrului Național. Cum s'au schimbat vremurile de-atunci. Astăzi putem spune că triumful limbei noastre e desăvârșit. Societatea boierească din România are un cult pentru limba noastră, căci o nouă conștiință și un nou suflet trăiește în preajma Carpaților. Studențimea din București a serbat ziua de 13 Martie 1906 printr'un festival la Ateneul român. La acest festival s'a citit și următoarea poezie:

In memoriam.

13 Martie 1906.

...Și-a fost atunci pornire de furtună
Și clocot, ca de mare 'ntărită...
Și sânge-a curs, pe lespedea curată
A Templului, din care vreau să scoată
Al nostru graiu, comoara-ne străbună...

...Și-a fost atunci vifor și urgie
Și zângănit de săbii și de arme,
C'a clocotit tot cerul să se darne,
Să 'nghiță tot, pământu 'ntreg să sfarme,
Să piară 'nstrăinații de moșie!...

...Și-a răsărit atunci, pe cer, un soare,
A doua zi, în zorii dimineții...
Un soare nou, un soare-al tinereții
A strălucit din adâncimea ceții,
Ce 'ntunecă de veci a lui splendoare...

Să-l adorăm!... Căci el e mântuirea,
Căci raza lui e raza de lumină,
Ce 'nseamnă calea vremii ce-o să vină!...
Să-l adorăm!... În el e mântuirea!...

Virgil N. Duiculescu.

✽

I. Ha. La București s'a mărit îngrozitor numărul celor care sburdă de bucurie că „Literatura” va intra de acum incolo triumfătoare în România, călare pe ei, precum a intrat Isus în Ierusalim. Iacă ce sunete produce unul din aceștia, crezând că uimește Parnasul: „Dreptate de A. Vlahuță (Edit. Flacăra 250). D-lui Vlahuță îi place grozav să istorisească. Pe vremuri făcea și versuri. Au avut mult, foarte mult succes, printre elevii de conservator și cucoanele cari ceteșc „Universul Literar”, Dumineca. Vă amintiți de celebra poezie „la Icoană”? Anii de zile s'a tot recitat ca un cap de operă, s'a imprimat în toate antologiile școlare, și mulți elevi luau nota zece, învățându-o pe de rost. Iar junii și junele ce se devotau scenei, iată-i pe toți grămadă, singuri la oglindă, sau în intimitatea familiei, sfârșind pe un ton comic și macabru:

...Și porni: eră nebună!!

Vă amintiți de asemenea de „Dormi iubito”? Câte lacrimi n'am vărsat, la doisprezece ani, cetindu-o. Ba, am încercat — nu odată — s'o și declam. Din fericire, eu m'am lăsat de histrionism, iar d-l Vlahuță, de versuri. Încetul cu încetul repertoriul conservatorului s'a purificat și înviorat. Azi, nimeni nu mai zice „la Icoană”. Ce bine! Și ca să invoc o autoritate în sprijinul meu, chem aci pe maestrul Macedonski: „poezii de mână a patra, localizate din franțuzește”. Vorbiă de d-l Al. Vlahuță.

Culegătorul tipograf a greșit, desigur, punând inițialele „I. V.” la sfârșitul acestor... producții. Noi știm bine că ființele cari scot astfel de sunete strigă răgușit „I. Ha!” Îl rugăm dar să rectifice inițialele.

✽

Adunări populare. Comitetul național organizează, cu concursul comitetelor locale, o serie de adunări populare pentru a lămuri poporul asupra marilor chestiuni la ordinea zilei.

Prima adunare poporală s'a ținut în Alba-Iulia, la 31 Maiu, și s'a terminat cu disolvarea ei în cursul cuvântării energice a d-lui Dr. Aurel Vlad. Pretextul: agitația.

A doua adunare, fără piedeci, s'a ținut în Ileana-mare, cercul electoral al d-lui Dr. Teodor Mihali, la 7 Iunie.

Vor urmă Brașovul, Bradul și celelalte centre românești.

✽

Reviste noi... Presa noastră literară s'a sporit din nou. La București a început să apară „Doina”, revistă lunară pentru literatură, artă și știință; la Iași apare „Zorile”, revistă bilunară, și tot la București a început să reapară, după o pauză mai lungă „Revista noastră” sub direcția doamnei Constanța Hodoș.

Înregistrăm și apariția unei reviste franceze „Bulletin du bureau roumain d'information politiques”, care apare la Paris sub direcția d-lui M. Rusu-Șirianu și are ca scop informarea străinătății asupra chestiunii naționale românești.

✽

„Tinerimea simfonică”. Sunt două luni de zile, de când maestrul Alf. Castaldi, profesor de compoziție și orchestră la conservatorul din București, a luat inițiativa de a constitui această societate muzicală instrumentală, susținută prin subscripție publică. În puțină vreme s'au adunat peste 30.000 de lei, așa că la toamnă, când fondul va atinge circa 50.000 de lei, orchestra va lua ființă.

Faptul nu mai are nevoie de laude; directorul muzical e îndeajuns de cunoscut ca un om de artă și de inimă și adesiunile materiale și morale sunt votul de încredere al publicului bucureștean. Existența unei a doua orchestre în capitală, alături de aceea a ministerului de instrucție de sub conducerea d-lui Dinicu, e o îmbucurătoare și efectivă manifestare de trebuințe artistice ale „publicului” bun și înțelept. „Tinerimea simfonică” va căuta, înainte de toate, să sprijine com-

poziția românească — măcar aceea care există — chiar cu palidități, având în vedere că numai materializarea fonetică a unei opere îi poate arăta calitățile și defectele, deci corijarea și progresul. Un alt punct de muncă e latinizarea culturii muzicale a auditorului, cultură prea imbibată cu artă nemțească la baza ei de clasicism. Muzica italiană și franceză veche și chiar romantică — în bună parte — au lipsit în adevăr din programele concertelor duminicale de până acum.

Acestea sunt cele două căi noi de dezvoltare ale noii societăți muzicale, necunoscute de orchestra ministerială; din aceste puncte de vedere „Tinerimea simfonică” apare ca o complectare a orchestrei mini-steriale.

Adăugând că tânăra orchestră, desigur și viguroasă, va fi un mijloc de traiu pentru mulții executanți cari isprăvesc conservatorul nostru și nu încep nimic altceva, că atâtea talente românești vor putea apare la estrada Ateneului în tovărășia ei de artă, că, mai ales, emulația dintre instituții nu poate să aducă decât înaintare, orice om de bine se așteaptă la un viitor cât de strălucitor, atât pentru această oportună „Tinerime” cât și pentru arta noastră. (I. Borgovan.)

✽

Redacțional. Începând cu acest număr intră în șirul colaboratorilor noștri d-l Dr. Ion Ursu, distinsul profesor universitar din Iași.

D-l Dr. Silviu Dragomir ne anunță că iese din șirul colaboratorilor revistei noastre. În aceeași vreme declară că nu d-sa este autorul dării de seamă asupra lucrării „Trecutul Românilor de pe pământul crăiesc”.

Renunțăm la discuție.

✽

Aprecieri și contribuții științifice românești în străinătate. Cu prilejul apariției broșurilor marelui nostru istoric N. Iorga: „Les causes de la catastrophe de l'Empire ottoman, Relations entre Serbes et Roumains” și „La cloche des Carageorges destinée à la chapelle de Topolo, découverte à Craiova”, iată ce scrie d-l Ch. Bemont, unul din directorii mari ai revistei parisiene „Revue Historique” în numărul său de pe Martie a. c.: „Cele dintâi (?) două dintre aceste broșuri sunt conferințe ținute la Belgrad de un eminent istoric care totodată e un om politic foarte în vază, foarte însuflețit, foarte patriot; dar, patriotismul său e luminat prin o cunoaștere a trecutului statelor balcanice în așa grad încât poate nimeni nu e în stare să-l egaleze. El arată că imperiul otoman a sucombat fiindcă n'a știut să devie o nație; organizația militară și politică pe care a împrumutat-o cu pripeala dela marile state europene nu putea s'o susție contra vechilor săi vasali. În această renaștere a rasselor balcanice, Sârbi și Români au jucat cel mai mare rol, atât față de înfrățirea creștină cât și față de libertatea pașnică și surăzătoare. O mare misiune este rezervată acestui sud-est european unde diversitatea de caractere etnice nu trebuie să însemneze invidie și nedreptate, aroganță și ură. D-l Iorga, incheie învățatul francez, e totodată un apostol”.

În Nr. de pe Maiu—Iunie sub titlul „Roumanie“ se trece volumul XXIV al aceluiaș, din seria „Studii și Documente cu privire la istoria Românilor“, București 1913.

În acelaș număr d-l Ch. Pfoster, al doilea director al susnumitei reviste, vorbește despre cartea domnului Leon Lahovary. „Les lauriers et les glaives, Pages de critique et d'histoire, 1912 — avec une préface de M-le Helene Vacaresco, Paris. Perrin et C-me 1914. în 16. XVI — 333 p.“ Sunt articole apărute în cotidianu „La Roumanie“. Pentru un istoric interesează: o vizită la Emile Ollivier, încolo dări de seamă, note de călătorii, analize de cărți.

În „Deutsche Revue“ Stuttgart-Leipzig Nr. pe Aprilie se continuă studiul d-lui Dem. A. Sturdza „Desvoltarea României sub Carol I. și războiul balcanic“. Tot aci d-l I. C. Argetoianu se ocupă de „Problema agrară în România“ într'un obiectiv articolaș.

În Nr. de pe Maiu al aceleiaș periodice d-l Dr. G. Marinescu tratează „Über Mitempfindungen insbesondere über farbige Hören“.

În „Journal des Debates“ din 14 Maiu, Raoul Narsy face o călduroasă dare de seamă asupra conferinței d-lui A. D. Xenopol „L'influence française en Roumanie“, ținută sub prezidenția d-lui Emile Boutreaux.

Volumul XXXVIII — drittes und viertes Heft, die Mitteilungen des kaiserlich-deutschen Archäologischen Instituts, conține articolul d-lui Teofil Sanciuc, noul profesor român la universitatea din Cernăuți, intitulat „Weihepigramm eines Epheben in Athen“, epigrama de sfințire a unui Epheb în Atena (?), material aflat în forma unei pietre, găsită la un negustor de anticități din Athena. Piatra a fost desgroapă din împrejuririle vechii biserici mitropolitane.

*** „Nord und Süd“, revistă dirijată de profesorul Dr. Ludwig Stein, Breslau, conține în Nr. său de Maiu chipul lui Mihail Cogălniceanu și o parte din memoriile sale, referitoare la petrecerea timpului său în Berlin. Articolul explicativ e datorit fiului acestuia, consulul Constantin Cogălniceanu.

„Historische Vierteljahrschrift“, revistă de istorie scoasă de profesorul G. Seeliger dela universitatea din Leipzig, Nr. dela 30 Aprilie, are o dare de seamă datorită d-lui Reimund Friedr. Kainde, asupra lucrării profesorului cernăuțian d-nul I. Nistor „Handel und Wandel in der Moldau bis zum Ende des 16. Jahrhunderts 1912“. (T. G. B.).

Bibliografie.

Axente Banciu, *Cum vorbim și cum ar trebui să vorbim românește* (Ardelenisme și alte isme). Ed. autorului. Brașov, 1913. Prețul: 80 bani.

C. Ș. Făgețel, *Credințe literare*, Ed. „Ramuri“. Craiova, 1913. Prețul: 2 lei.

I. Chiru-Nanov, *Ochiul dracului*, schițe și nuvele. București, 1914. Prețul: 1 leu 50 bani.

P. Dulfu, *Gruia lui Novac*. Epopee alcătuită din cântecele de vitejie ale poporului român. Cu ilustrațiuni de G. Murnu. Edit. C. Sfetea. București, 1913. Prețul: 2 lei 50 bani.

M. Beza, *Pe Drumuri*. Din vieța Aromânilor. Edit. „Minerva“, București, 1914. Prețul: 2 lei.

Ioan Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel mare*. Vol. I. Hrisoave și cărți domnești, 1457—1492. Vol. II. Hrisoave și cărți domnești, 1493—1503. Tractate, acte omagiale, solii, privilegii comerciale, salv-conducte, scrisori, 1457—1503. Comisiunea istorică a României. București, 1913. Prețul: 12 lei un volum.

Alex. Lăpădatu, *Cetatea Sucevii*. Conferință istorică-arheologică, ținută la Ateneul Român din București, la 27 Martie 1914. Tip. „Gutenberg“ I. Göbl. București, 1914.

.....

Poșta redacției.

— *Manuscrisele nu se înapoiază.* —

M. Nistor. Dintre poeziile trimise publicăm „Lui“ la acest loc. Credem că poți continua...

Nu cer să-mi spui că mă iubești,
Să facem scene ca 'n povești,
Doar văd eu mersul tău schimbat
Și glasul tău mai tremurat, —
Iar ochii tăi în foc.

Nu rabd să zici că-s dintre zini
Cu fața albă ca de crini,
Te-aș crede-un simplu teleleu,
Ce faci la curte tot mereu,
Ca mulți nebuni de azi.

Nu vreau să fii vr'un visător
Nepriceput și beat de-amor,
Că te-aș ține de-un don Quijot,
Și te-aș mână ca pe-un netot
În casa de nebuni.

Să fii plăcut și ideal(?),
Să nu te ducă-al lumii val,
Iubirea sfântă s'o 'nțelegi
Și taina noastră să o legi
C'un lanț lucind pe veci.

Aviz.

Aducem la cunoștința abonaților noștri că la 1 Iulie vom expediă, prin poștă, chitanțele despre abonamentul curent. Rugăm pe toți cei ce nu doresc să li se trimită chitanță, să binevoiască a-și achită abonamentul înainte de acest termen.

Adm. rev. „Luceafărul“.

Biblioteca scriitorilor dela noi

apare sub auspiciile

„Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“

sub îngrijirea d-lui Oct. C. Tăslăuanu.

A apărut al

treilea volum:

Alte vremuri

schite și povestiri

de

Gheorghe Stoica.

Volumul cuprinde 17 schite și povestiri cu sobiecte din viața țărănească. Literatura țărănească a lui Gh. Stoica e expresia sufletului său de artist. Poporanismul la el e organic; tot ce descrie a văzut, a simțit și a trăit. Graiul țărănesc nu e învățat din cărți, ci de-acasă. Între scriitorii din Ardeal e unul dintre cei ce cunosc mai bine viața dela țară și o descriu mai credincios și mai artistic.

Prețul unui volum: Cor. 2.—.

Al

doilea volum:

Schite și povestiri

de

Ion Agârbiceanu.

Volumul cuprinde 17 schite și povestiri ale talentatului scriitor din Ardeal, care zugrăvește în colori sugestive viața dela țară. Povestirile cuprinse în acest volum sunt selecționate din întreaga operă a lui Agârbiceanu, așa că ele dau o icoană a talentului viguros cu care e înzestrat scriitorul nostru.

Prețul unui volum: 2 Cor. (2 lei 50 bani).

Primul volum:

Amintiri

schite și novele

de

Alexandru Ciura

În care se zugrăvesc crâmpoșele din viața de student, sbuciumări din lupta sufletelor desrădăcinate, cari s'au rupt de lângă vatra țărănească și s'au făcut cărturari, apoi scene din traiul patriarhal al băieșilor și moșilor din Munții-Apuseni și amintiri din plâpânda lui copilărie. E cel mai bun volum a talentatului scriitor Al. Ciura. Volumul e precedat de o recensiune critică scrisă de d-l Oct. C. Tăslăuanu și de portretul lui Ciura.

Prețul unui volum: Cor. 1.60.

Se găsesc de vânzare la toate librăriile.

Din casa nici unui cărturar român dela noi să nu lipsească această Bibliotecă.

Sanatoriul Wällischhof

lângă Viena, în depărtare de 25 km de acest oraș,
este un institut modern aranjat de * * * *

hidroterapie, aeroterapie și soleoterapie

(cură de apă, aer și soare, sistem Priesnitz, Winternitz, Kneipp și Rikli).

Dietetica Lahmann. :: :: :: :: ::

Tratament individualizat, cure dietetice.

Se recomandă pentru boale de nervi și organice (diabetes, gută, anemie etc.) perturbații de mistuire, boale de stomac și intestine, boale de rinichi și inimă etc.

Cu prospecte servește direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului

Dr. Marius Sturza

Wällischhof, bei Maria-Enzersdorf.

Capital social Coroane 1,200.000.

Giro-Conto la „ALBINA”.

Postsparkassa ung. 29.349.

„Banca generală de asigurare”

societate pe acții în Sibiu — Nagyszeben

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii: **Parteniu Cosma,**

directorul executiv al „Albinei” și prezidentul „Solidarității”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, special asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în cele mai favorabile combinațiuni.

Asigurările se pot face prin oricare bancă românească, precum și la agenții și bărbății de încredere ai societății — Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat.

Persoanele cunoscute ca acviziitori buni și cu legături
:: pot fi primite oricând în serviciul societății. ::

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără
:- deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare. :-

Cei interesați să se adreseze **Centrala Băncii generale de asigurare Sibiu — Nagyszeben.**
cu încredere la: **Edifiului „Albinei”**
ori la **agenturile ei principale din Brașov (fil. „Albina”) și Arad (Józseffőherczeg-ut 1/a).**